

Heidi Engström

Uusrenessanssin loistoa

Maalausliike S. Koskinen 1883–1908

Opinnäytetyö

Syksy 2014

Liiketoiminta ja kulttuuri

Konservoinnin koulutusohjelma

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Liiketoiminta ja kulttuuri

Koulutusohjelma: Konservointi

Suuntautumisvaihtoehto: Rakennuskonservointi

Tekijä: Heidi Engström

Työn nimi: Uusrenessanssin loistoa. Maalausliike S. Koskinen 1883–1908

Ohjaaja: Janne Jokelainen

Vuosi: 2014

Sivumäärä: 80

Liitteiden lukumäärä: -

1800-luvun lopulla elettiin suurta muutoksen aikaa. Teollisuus kehittyi ja liikenneyhteydet maailmalle helpottuivat. Rakentaminen lähti huimaan kasvuun, kun rikastunut keskiluokka halusi ympärilleen näyttävyyttä, alkoi uusrenessanssin aika. Suuret palatsimaiset rakennukset koristeltiin sekä ulkoa, että sisältä ja vuosisadan loppua kohden koristelu vain lisääntyi entisestään. Julkisivut täyttyivät rapatuista profiloituista listoista, pilastereista ja harkkomaisesta rustiikasta sekä moninaisista kipsikoristeista. Kipsikoristelu oli suosittua myös sisällä, mutta niiden lisäksi seinä- ja kattopintoihin maalattiin runsaasti kauniita koristemaalauksia. Uusrenessanssi oli suomalaisen koristemaalauksen kulta-aikaa. Mallia koristemaalauksiin otettiin ulkomailta, lähinnä Saksasta, Itävallasta ja Ranskasta, tuoduista runsaasti kuvite- tuista mallikirjoista. Näitä mallikirjoja Suomeen toivat kunnianhimoiset maalarikisäl- lit, jotka lähtivät hakemaan lisä oppia ulkomailta.

Turkulainen maalarikisälli Samuel Koskinen lähti vuonna 1872 Ruotsin kautta Ber- liniin, Wieniin ja Pariisiin. Takaisin Turkuun hän palasi vuonna 1883, jolloin hän perusti maalausliikkeensä. S. Koskisen maalausliike oli yksi Suomen suurimpia ja se toimi Turun lisäksi myös muualla Suomessa.

Vaikka aikojen saatossa osa vanhoista rakennuksista on purettu ja osa koriste- maalauksista on peitetty, on S. Koskisen maalausliikkeen koristemaalauksia edel- leen nähtävissä useissa rakennuksissa joko täysin alkuperäisenä tai rekonstruktio- oina. Turussa on vain muutama rakennus joiden koristemaalauksen tekijästä ei ole varmuutta ja lähes kaikki muut tiedetään Koskisen tekemiksi. Hänen sanotaankin olevan yksi merkittävimmistä henkilöistä, joka toi Suomeen näin rikkaan ja run- saan koristemaalauksitaiteen.

Avainsanat: Uusrenessanssi, koristemaalauks, S. Koskinen

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Business and Culture

Degree programme: Conservation

Specialisation: Building Conservation

Author/s: Heidi Engström

Title of thesis: Shine of the uusrenessanssi. Painting Company S. Koskinen 1883–1908

Supervisor(s): Janne Jokelainen

Year: 2014 Number of pages: 80 Number of appendices: -

The end of the 19th century was a time of great change. Industrial developments were made and international transportation connections were improved. The building industry thrived as the richened middle class wanted to surround itself with grandeur. The time of Renaissance Revival began. Grand palatial buildings were decorated inside and out, and approaching the end of the century, the decorating urge had intensified. Facades were adorned with profiled moldings, pilasters, block-like bossages and various plaster ornaments. Plaster ornaments were also common indoors. In addition to them, rooms were profusely decorated with beautiful paintwork. Renaissance Revival is considered as the golden age of decorative paintwork in Finland. Motifs were modelled after heavily illustrated books brought from abroad, mostly from Germany, Austria and France. The books were brought by ambitious painter apprentices who went abroad to study.

A painter apprentice from Turku, Samuel Koskinen, set off for Berlin, Vienna and Paris via Sweden in 1872. He returned to Turku in 1883 and set up his painting business named S. Koskisen maalausliike. It operated also outside Turku on a national level and it was one of the largest painting businesses in Finland. While some of the old buildings have been torn down and some paintings covered up over the years, the works of S. Koskisen maalausliike remain visible in many buildings, either as originals or restorations. There are only a few buildings with decorative paintworks whose painter is unknown. Almost all other works are known to be made by Koskinen. He is considered one of the most significant people in his field, leaving a legacy of rich and plentiful decorative paintworks.

Keywords: Renaissance Revival, decorative painting, S. Koskinen

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	3
Kuvaluettelo	6
1 Johdanto.....	9
2 Uusrenessanssi Suomessa.....	10
2.1 Teollistumisen aikaa.....	10
2.2 Uusrenessanssin vaikutus rakentamiseen	10
2.3 Uusrenessanssin vaikutus sisustamiseen.....	13
2.3.1 Katot	13
2.3.2 Seinät.....	16
2.3.3 Lattiat.....	17
2.3.4 Ovet ja ikkunat	18
3 Suomalainen koristemaalaus 1800-luvun lopulla	19
3.1 Materiaalit ja tekniikat.....	20
3.2 Koristeariheet	23
3.3 Marmorointi ja ootraus	28
4 Maalausliike S. Koskinen 1883–1909.....	31
4.1 Rakennuksia Turussa	33
4.1.1 S. Koskisen koti 1883	34
4.1.2 Turun kaupungintalo 1885	37
4.1.3 Brinkkalan talo 1886	40
4.1.4 Petreliuksen talo 1888	43
4.1.5 Linblomin talo 1891 (purettiin 1956).....	46
4.1.6 Säästöpankintalo 1891	50
4.1.7 VPK-talo 1892.....	53
4.1.8 Juseliuksen talo 1892	57
4.1.9 Dahlströmin palatsi 1895.....	60
4.1.10 Ruotsalainen teatteri 1897	62
4.2 Muualla Suomessa olevat rakennukset.....	64

4.2.1 Malmgårdin kartano 1887–1889	64
4.2.2 Tampereen raatihuone 1889.....	67
4.2.3 Valtionarkisto (Hki) 1889–1890	69
4.2.4 Säätytalo (Hki) 1890–1891.....	71
4.3 Uusrenessanssin jälkeen	72
4.3.1 Turun Mikaelinkirkko 1904	73
5 Lopuksi	75
LÄHTEET	76

Kuvaluettelo

Kuva 1. Julkisivun kipsikoristelua Juseliuksen talossa.....	12
Kuva 2. Inhan ruukin kartano Ähtärissä.	12
Kuva 3. Turun Säästöpankin talon porrashuone (Soiri-Snellman, 1991, 71).	14
Kuva 4. Brahegårdenin konttorin kasettikatto Kristiinankaupungissa.	15
Kuva 5. Porrashuoneen näyttävät koristemaalaukset (Tarjanne 2007, 19).....	16
Kuva 6. Lattian sablonimaalaus Koskisen talossa.	17
Kuva 7. Eri puulajeilla ja väreillä koristeltu salin pariovet Brinkkalan talossa.	18
Kuva 8. Koristemaalauksen yleinen sävy maailma.	21
Kuva 9. Katon runsasta viivoitusta ja vuoseerausta.	22
Kuva 10. Palmikkonauha.	23
Kuva 11. Yksinkertainen helminauha.	23
Kuva 12. Juoksevakoiria.	24
Kuva 13. Palmetti.	24
Kuva 14. Meandernauha.	24
Kuva 15. Ruusukenuha.	25
Kuva 16. Satyyri.	25
Kuva 17. Groteski Turun säästöpankin johtokunnansalin katossa.	26
Kuva 18. Enkelipoika ja satyyrit Petreliuksen talon katossa.	26
Kuva 19. Delfiinit groteskin molemmissa päissä ja keskellä.	26
Kuva 20. Putot Juseliuksen talon porrashuoneen katossa.	27
Kuva 21. Naishahmo eli muusa Åbo Svenska teatterin kattoplafondissa.	27
Kuva 22. Eri kivilajijäljitelmiä yhdistelyä (Koskinen & Hagelstam 2006, 146).	28
Kuva 23. Brinkkalan talon marmoroitu porraskäytävä.	29
Kuva 24. Eri puulajien käyttöä peiliovessa.	30
Kuva 25. Maalarimestari Samuel Koskinen.	31
Kuva 26. S. Koskisen liikkeen ilmoitus 15.6.1883 Åbo Tidning.	32
Kuva 27. Koskisen tapettikaupan lehti-ilmoitus (Sanomia Turusta 27.6.1893).	33
Kuva 28. Samuel Koskisen kotitalo.	34
Kuva 29. Alkuperäinen maalattu koristemaalauksen.	35
Kuva 30. Yläkerran katon ruusumaalaus.	35
Kuva 31. Yläkerran lattian alkuperäinen sablonimaalaus.	36

Kuva 32. Koskisen mallikirjasta.....	36
Kuva 33. Turun kaupungintalo vuonna 2014.	37
Kuva 34. Julkisivun runsaat kipsikoristeet.....	38
Kuva 35. Fragmentti rappusten harmaanvehreästä marmoroinnista.	38
Kuva 36. Kuva juhlasalin sivutilan katosta vuonna 1895 (Turun museokeskus)...	39
Kuva 37. Myöhemmin päälle maalattu puttopoika.....	39
Kuva 38. Brinkkalan talo vuonna 2014.....	40
Kuva 39. Istuntosalin seinäornamentti.	41
Kuva 40. Istuntosalin katon fragmentti.	41
Kuva 41. Brinkkalan talon rappukäytävä.....	42
Kuva 42. Petreliuksen talo 2014.	43
Kuva 43. Porraskäytävän ylin kerros.....	44
Kuva 44. Yläkerran katon satyyri ja groteskit.	45
Kuva 45. Yläkerran keskikaton koristemaalaukset.....	45
Kuva 46. Koskisen mallikirjasta.....	45
Kuva 47. Lindblomin talo 1890-luvulla (Lahtinen, 2009, 102).	46
Kuva 48. Porrashuone ylätasanne (Turun museokeskus/Turun Sanomat).....	47
Kuva 49. Porrashuoneen holvikatot ja marmoroidut pylväät (Museokeskus/Turun Sanomat).	47
Kuva 50. Porrashuoneen ylimmän kerroksen katto (Turun museokeskus/Turun Sanomat).	48
Kuva 51. Yksityiskohtaisempi kuva katosta.	49
Kuva 52. Koskisen mallikirjan koristemaalauksien malli.	49
Kuva 53. Turun säästöpankintalo 2014.....	50
Kuva 54. Johtokunnansalin katto 2014.	51
Kuva 55. Johtokunnan salin katon nurkka kuvio.	52
Kuva 56. Johtokunnansalia kiertävä palmikkonauha.	52
Kuva 57. Eteisen kattomaalaus.....	52
Kuva 58. Turun VPK-talo 2014.	53
Kuva 59. Juhlasali 2014.....	54
Kuva 60. Salin koristemaalauksia vuonna 1897 (Soiri-Snellman 1992, 58).....	54
Kuva 61. Juhlasalin parven hovikatot 1897 (Soiri-Snellman 1992, 60).	55
Kuva 62. Parvea kiertänyt palmettinauha.	55
Kuva 63. Porrashuoneen katon rekonstruktio.	55

Kuva 64. Koristemaalausmalli salin katon kasetista.....	56
Kuva 65. Juseliuksen talo 2014.	57
Kuva 66. C. G. Wetterstrandin maalama kattomaalaus.	58
Kuva 67. Rappukäytävän näyttävät kipsikoristeet.....	58
Kuva 68. Yläkerran huoneen kattomaalauksen rekonstruktio.	59
Kuva 69. Katon koristemaalausfragmentti.	59
Kuva 70. Dahlströmin palatsi 2014.	60
Kuva 71. Wetterstrandin maalamaa friisi eteisaulan seinissä.	61
Kuva 72. Alakerran salin alkuperäinen kattomaalaus.	61
Kuva 73. Yläkerran vierashuoneen alkuperäinen maalaus.....	61
Kuva 74. Turun ruotsalainen teatteri 2014.	62
Kuva 75. Teatterisalin katon koristemaalaukset.....	63
Kuva 76. Parvelle menevän käytävän katon fragmentti.	63
Kuva 77. Malmgårdin kartano (Happylobster 2014).....	64
Kuva 78. Kartanon juhlasali (Nokela & Hagelstam 2008, 36).	65
Kuva 79. Juhlasalin koristemaalauksia (Nokela & Hagelstam 2008, 38).	66
Kuva 80. Katon upea yksityiskohta (Happylobster 2014).....	66
Kuva 81. Tampereen raatihuone (Järvelä 2007, 115).....	67
Kuva 82 Juhlasalin katon alkuperäiset koristemaalaukset (Järvelä 2007, 42).	68
Kuva 83. Juhlasalin seiniä kiertävä friisi.....	68
Kuva 84. Koskisen mallikirjasta.....	68
Kuva 85. Helsingin valtionarkisto.	69
Kuva 86. Valtionarkiston käytävä (Lukkarinen 1990, 56).	70
Kuva 87. Tutkijasalin katto (Anna Ripatti 2014).	70
Kuva 88. Säätytalo.....	71
Kuva 89. Kansliahuoneen katto (Viljo 1999, 67).	72
Kuva 90. Mikaelin kirkko 2014.	73
Kuva 91. Kirkkosalin koristemaalaukset.....	74
Kuva 92. Alkuperäinen esilleotettu koristemaalaus.....	74

1 Johdanto

Opinnäytetyössäni kerron aluksi uusrenessanssiajan rakentamisesta, siitä miten se vaikutti rakennusten ulkonäköön ja sisustukseen. Tarkemmin käsittelen kuitenkin uusrenessanssiajan koristemaalauksia. Selvitän, millaisia koristemaalaukset olivat ja mitä aiheita niissä käytettiin, sekä kerron lyhyesti käytetyistä tekniikoista ja materiaaleista.

Lisäksi perehdyn rakennuksiin, joissa tiedän turkulaisen maalarimestari S. Koskisen maalausliikkeen olleen vuosina 1883–1908 tekemässä koristemaalauksia. Koska kohteita löytyi odotettua enemmän, perehdyn opintyössäni ainoastaan rakennuksiin, joissa on edelleen nähtävissä uusrenessanssiajan koristemaalauksia tai niistä on jäljellä hyvää dokumenttia.

Työni tavoite oli saada koottua yhteen S. Koskisen maalausliikkeen koristemaalaukset ja löytää niistä yhtäläisyyksiä toisiinsa sekä hänen perinnöksi jättämiinsä mallikirjoihin nähden.

2 Uusrenessanssi Suomessa

2.1 Teollistumisen aikaa

1800-luvun jälkipuolella Suomi koki muun Euroopan mukana suuria yhteiskunnallisia muutoksia. Taakse olivat jääneet 1860-luvun nälkävuodet ja teollistuminen pääsi hurjaan vauhtiin. Kaupungistuminen alkoi muovata maailmaa nopeasti (Kaila 1989, 17). Teollisuus houkutteli työväestöä maalta kaupunkiin, jolloin kaupunkien väkiluvut kasvoivat ennen näkemättömällä tavalla. Liikenne kehittyi, koulutuksen merkitys kasvoi ja höyrylaivat yhdistivät Suomen muuhun Eurooppaan. Suomi kansainvälistyi (Standertskjöld 2006, 10). Suurin syy teollisuuden hurjaan kehitykseen oli höyrykone ja sittemmin sähkö, jotka loivat ennen näkemättömät mahdollisuudet. Tuotteiden valmistus helpottui ja voitiin tehdä suuria määriä tehdastuotantona huomattavasti edullisemmin kuin aikaisemmin, höyrylaivoilla tavarointen ja tuotteiden kuljetus helpottui ja lisääntyi. Merkittävän taustatekijänä teollistumiselle oli myös 1879 täydellinen elinkeinovapautta koskeva laki (Nikula 1993, 88), joka kumosi kaikki siihen asti ammattitoimintaa rajoittaneet lait (Hytönen 1924, 13).

1860–1870 maailmalla oli kova kysyntä puusta. Kuljettamisen helpotuttua ja saha-teollisuuden vapautuessa kysyntä ulottui myös Suomeen ja alkoi puutavaran vienti Manner-Eurooppaan ja jonkin verran myös Venäjälle. Puun vienti nosti Suomen arvoa ja maahan virtasi rahaa ensimmäistä kertaa (Etälukio). Aikaisemmin johto-asemassa ollut aatelisto joutui siirtymään uuden vaurastuvan porvariston tieltä (Kaila 1989, 17). Tämä porvaristo koostui pääosin kauppiaista sekä yrityksiä omittavista käsityöläisistä, jotka Viljon (1989, 106) mukaan kutsuivat itseään ”tehtailjoiksi”. Lisäksi porvaristoon kuuluivat jatkuvasti lisääntyvät virkamiehet sekä arkkitehdit ja taiteilijat (Nokela 1991, 244).

2.2 Uusrenessanssin vaikutus rakentamiseen

Tärkeimpiä syitä uusrenessanssin syntyyn Suomessa oli keskiluokan nopea kasvu. Varakkaiden ja poliittisesti vaikutusvaltaisten liikemiesten määrä lisääntyi ja he halusivat saada yhteiskunnallisen asemansa merkiksi näyttävän kodin (Nokela

1991, 244). Alettiin rakentaa vaurastuneelle porvaristolle uudenaikaisia palatsimaisia kerrostaloja. Vilkkaimmin rakentaminen lähti käyntiin Helsingissä, jo 1870-luvulla ja Turkuun ensimmäinen kerrostalo rakennettiin 1880-luvulla (rakennustieto 2006, 12). Rakentamisessa arvostettiin kivitaloja. Kaupunkeihin ilmestyi yksittäisiä monikerroksisia kivitaloja, jotka syrjäyttivät nopeasti keskustoista matalat puutalot (Mäkinen & Saresto 2012, 12). Kerrostalorakentamisen lisäksi uusrenessanssi esiintyi liikerakennuksissa ja komeissa kivisissä kaupunkilaistaloissa, sekä yhteisöjen rakennuksissa, kuten koulutaloissa ja raatihuoneissa, tosin näissä yleensä hiukan hillitymmin (Ringbom 1998, 161–168). Uusrenessanssin aikana rakentaminen ei keskittynyt yksinomaan uudisrakentamiseen, vaan kunnostettiin vanhat huonokuntoiset rakennukset uuden tyylin mukaisiksi. Tästä hyvänä esimerkkeinä Turussa ovat Kaupungintalon kunnostus 1885 sekä Brinkkalan talon kunnostus 1886 (4.1.2 ja 4.1.3)

Kivirakennusten julkisivut usein rapattiin ja koristeltiin runsaasti (Kailan 1987, 51). Rappaamalla rakennukseen saatiin koristeellista kolmiulotteisuutta, kun runsaat ja monimuotoiset listoitukset kiersivät ikkunoita ja ovia. Kerrosten välit katkaistiin leveillä vaakasuorilla listamaisilla profiileilla. Rakennuksen nurkat sekä yleisesti myös ensimmäisen kerroksen seinäpinnat olivat rappaamalla harkotetut. Harkkomuotoja käytettiin myös ikkunoitten ja ovien ympärillä, jossa ne seurasivat kauniisti aukkojen kaarevia tai kulmikkaita muotoja. Lisäksi rappaamalla voitiin tehdä hammastuksia, joita näkee mm. räystäiden ja parvekkeiden alla. Vuosisadan loppua kohden mentäessä koristelut lisääntyivät entisestään, kun runsaat kipsikoristeet täyttivät rakennusten seinäpinnat (Viljo 1989, 79). Kipsikoristeiden aiheita olivat mm. akantuslehdet, jotka koristivat konsoleja, festoonit ikkunoiden yläpuolella ja korinttilaiset sekä joonialaiset kapiteelit pilastereissa ja pylväissä (Kuva 1). 1890-luvulla alettiin rapatun pinnan lisäksi käyttää myös puhtaaksimuurausta (Kaila 1987, 54), tosin tällöinkin nurkat ja kerrosten välit profiloitiin samalla tavalla kuin kokonaan rapatuissa rakennuksissa. Kaila (1987, 54) nimittää tätä tyyliä uustiiligotiikaksi, jonka hyvänä esimerkkinä on mm. Inhan ruukin kartano Ähtärissä (kuva 2).

Kuva 1. Julkisivun kipsikoristelua Juseliuksen talossa.

Kuva 2. Inhan ruukin kartano Ähtärissä.

Rakennusalan kiihtyvän kysynnän vuoksi tarvittiin lisää osaamista, joten Suomessa alettiin 1800-luvun lopulla kouluttaa rakennusmestareita ja arkkitehtejä. Samaan aikaan ilmestyivät ensimmäiset suomenkieliset rakennusalan kirjat ja monet arkkitehtiopiskelija lähtivät perinteiselle Grand tourille, jolloin he matkustivat eri puolille Eurooppaa, tuoden uusia tekniikoita ja ideoita Suomeen, mm. useiden mallikirjojen välityksellä (Viljo 1989, 78). Arkkitehtimme halusivat pysyä suuren maailman mukana, ei haluttu näyttää huonommilta kuin muut (Ringbom 1998, 161–168).

2.3 Uusrenessanssin vaikutus sisustamiseen

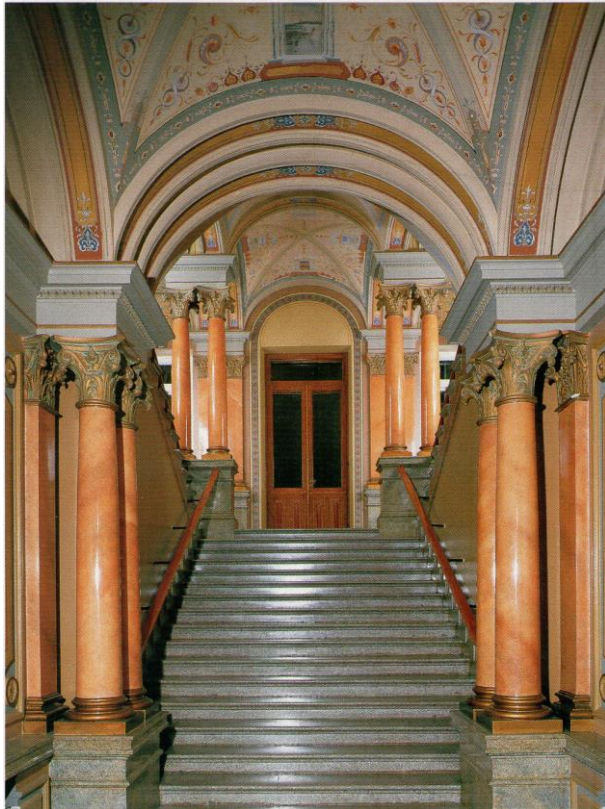
Kansainvälistyminen sekä porvariston vaurastuminen näkyivät selvästi myös sisustamisessa. Yksityisasunnot olivat suuria ja avaria, huoneet olivat korkeita, joihin valo tulvi isoista ikkunoista. Runsautta pursuviin ja näyttäviin saleihin, kirjastoihin ja ruokasaleihin tultiin sisään suurista pariovista (Kaila 1989, 19). Huonekaluja ja koriste-esineitä oli paljon, materiaalit olivat kalliita tai ne jäljittelivät niitä. Lisäksi ovissa ja ikkunoissa oli paksut ja raskaat verhot. Verhoilu oli muutenkin hyvin runsasta. Kullatut kehykset ja kattokruunut kuuluivat myös vahvasti uusrenessanssiajan sisustukseen. (mts. 20) Nyt arvostettiin enemmän mukavuutta ja runsautta, ja häiritseväenä pidettiin yksinkertaisuutta ja tyhjyyttä. Koskisen (2006, 31) mukaan vallitsi *horror vacui*, eli tyhjyyden pelko. Maalauskoristelun kautta haluttiin tuoda esiin rakennuksen eri tilojen hierarkkisia eroja. Arvokkaimmat huoneet olivat koristeltu näyttävämmiin ja niissä oli käytetty arvokkaampia materiaaleja. Toisarvoiset tilat, kuten keittiöt ja palvelusväen huoneet saattoivat olla kokonaan koristelmattomia (Tarjanne 2007, 18).

Uusrenessanssityylin rakentamisesta huolimatta asuntojen sisustuksissa voitiin käyttää kaikkia kertaustyylejä sekaisin. Muodikasta oli sisustaa talon jokainen huone eri tyylin mukaan. Uusrokokoo oli yleinen salonkien ja rouvien huoneiden sisustuksissa, ruokasaleissa suosittiin uusrenessanssia ja uusbarokkia, uusrenessanssi oli suosittua myös herrojen huoneissa (Koskinen & Hagelstam 2006, 34). Kertaustyylien sisutuksissa näkyi vahvasti antiikin ihannoiti ja keräily (Nokela 1991, 244)

2.3.1 Katot

Uusrenessanssi ilmentyi näyttävimminkin kiinteässä sisutuksessa juuri katoissa. Kattojen koristeellisuus oli upeaa ja rehevää (Niiranen 1981, 111). Suosittiin runsasta ja voimakasta koristelua, joka saatiin aikaiseksi maalaamalla, listoittamalla ja kipsirelieffien muodossa tai näiden kaikkien yhdistelyillä. Näyttävimminkin kattojen koristeellisuus tuli esiin edustustiloissa, kuten juhla- ja ruokasaleissa sekä porrashuoneissa ja eteisauloissa (Kuva 3). Vaikka tummat värit olivat suosittuja, maalatuissa katoissa suosittiin vaaleutta. Tämä näkyi voimakkaasti koristemaalattujen ja tape-

toitujen huoneiden kattojen vaaleasta yleisvaikutelmasta. Kiinteässä sisustuksessa uusrenessanssi oli suosituin ja käytetyin tyyli, mutta myös uusrokokoota suosittiin (Koskinen & Hagelstam 2006, 34).

Kuva 3. Turun Säästöpankin talon porrashuone (Soiri-Snellman, 1991, 71).

Kivitalojen katot rapattiin useimmiten tasaisiksi ja niiden listoitukset olivat ylitse-pursuvia ja runsaista. Listat valettiin joko kipsistä tai ne voitiin tehdä rappaamalla. Rapatut listat tehtiin suoraan kattoon, tikutuksen tai verkon päälle levitettyyn rap-pauslaastiin profiloidun kanavalaudan avulla (Niiranen 1981, 114). Myös kipsilistat valmistettiin vastaavasti kanavalaudan avulla, mutta ne voitiin tehdä myös irralli-sena ja kiinnittää erikseen kattoon. Kipsistä valettiin myös koristeelliset ja moni-muotoiset ornamentinauhut, rosetit sekä konsolit. Muotit näihin koristeaiheisiin valmistettiin aina 1880-luvulle asti kipsistä, mutta kehityksen myötä otettiin käyt-töön uusi muottimateriaali, liimamuotti. Tämä helpompi ja kestävämpi materiaali lisäsi entisestään kivitalojen koristeellisuutta, sekä sisällä, että ulkona (Niiranen 1981, 115).

Uusrenessanssiajan tyypillisiä sisäkattoja olivat myös renessanssipalatteista tulleet ruuduin kohokuvioidut kasettikatot (Kuva 4), erityisen suosittuja ne olivat juhla- ja ruokasaleissa (Koskinen & Hagelstam 2006, 33). Kasettikatot tehtiin tummaksi petsatuista puupaneeleista ja -listoista. Listoitusta jatkettiin jonkin verran myös seinän puolelle, jolloin niihin voitiin laittaa mm. puusta valmistettuja koristeita ja hammastuksia.

Kuva 4. Brahegårdenin konttorin kasettikatto Kristiinankaupungissa.

Kasettikattoja voitiin myös koristemaalata, jolloin niihin tehtiin joko yksinkertaisia tai koristeellisia ja värikkäitä kuvioita. Suosittua oli myös jäljitellä puuintarsiaa, josta on hyvä esimerkki Säätytalon sisäkatossa (Kuva 99). Kasetit eivät aina peittäneet koko kattoa, vaan ne saattoivat kiertää pelkästään katon reunoja. Puun lisäksi kattoihin tehtiin kasetteja myös rappaamalla tai kipsistä valamalla, kuten Turun Säästöpankin johtokunnansalin katossa (Kuva 57).

1880-luvulla paperiteollisuuden kehittyttyä alkoi markkinoille tulla pinkopahvia, jota käytettiin lähinnä puutaloissa (Pietarila 1989, 35). Pahvilla katot saatiin muistuttamaan kivitalojen yhtenäistä rapattua pintaa, jolloin ne olivat helpompi maalata ja koristella (Pietarila 2004, 96). Niirasen mukaan pinkopahvia voitiin käyttää joskus myös kivitaloissa, silloin kun katot jätettiin rappaamatta (Niiranen 1981, 111).

2.3.2 Seinät

1800-luvun loppupuolella tapettitehtaisiin tulivat painokoneet, jolloin rullattavat tapetit mahdollistuivat. Saatavuuden helpotuttua suosio kasvoi ja seinien koristelu maalaamalla väheni (Rinne 2009). Sablonimaalatut seinäpinnat ja matalat rinta-paneeli koettiin vanhan aikaisina (Kaila 1898, 19). Pikku hiljaa kuitenkin koriste-maalauksen kiinnostus jälleen lisääntyi vuosisadan loppua kohden, kun teollisesti valmistettujen tapettien hinnat laskivat ja yleistyivät. Nyt varakkaammat halusivat saada edustushuoneisiinsa yksilöllisyyttä värikkäillä ja näyttävillä koristemaalauksilla (Koskinen & Hagelstam 2006, 194).

Näyttävimmät seinäpintojen maalaukset olivat kerrostalojen porrashuoneissa (Kuva 5) sekä julkisten tilojen juhlasaleissa ja portaikoissa (Kailan 1989, 20). Selvästi on huomattavissa, että yksityisten asunnoissa seinäpinnoissa suosittiin tapetteja, mutta porraskäytävät sekä julkistenrakennusten salit ja eteiset olivat yksinomaan maalattuja.

Kuva 5. Porrashuoneen näyttävät koristemaalaukset (Tarjanne 2007, 19).

2.3.3 Lattiat

Vuosisadan loppua kohden lattioiden maalaaminen öljymaalilla yleistyi ja väritys muuttui selvästi aikaisempaa tummemmaksi. Värivalikoima lisääntyi, jolloin harmaan ja punaisen lisäksi, voitiin käyttää punaruskean ja umbran eri sävyjä (Pietarila 2004, 77). Uusrenessanssityylin mukaisesti oli tyypillistä maalata lattia kahdella värillä, jolloin seinänvierustaa kiersi keskilattiaa tummempi noin 30cm levyinen kaistale ja värien rajakohdassa kulki tummempi noin sentin levyinen viiva (Pietarila 1989, 36). Suosittua oli myös koristella maalatut lattia sablonin avulla (Kuva 6). Näin saatiin mielikuva arvokkaista korkki- tai parkettilattioista (Nessle 1996, 39). Varakkaammissa kodeissa käytettiin myös aitoa parkettia (Niiranen 1981, 105) ja niistä saatiin näyttävä ja koristeellinen käyttämällä erisävyisiä puulajeja ja tekemällä niillä kasettimaisia kuvioita.

Kuva 6. Lattian sablonimaalaus Koskisen talossa.

Vuosisadan lopussa markkinoille tuli uusi lattiamateriaali, joka saavutti varakkaiden ihmisten suosion. Linoleumimatto, joka valmistettiin korkki- tai sahajauhosta sekä käsitelystä pellavaöljystä. Vaikka lattian maalaaminen tuli halvemmaksi, linoleumimaton suosiota kasvatti sen saumattomuus, kestävyys sekä runsas väri- ja kuviovalikoima. Saumattomana lattiaa oli helpompi pitää puhtaana, kun ei ollut enää likaa kerääviä rakoja (Pietarila 2004, 77–78).

2.3.4 Ovet ja ikkunat

1880-luvulla rakennusten ulko- ja sisäovet olivat lähes yksinomaan voimakkaasti profiloituja kolmi- tai viisipeilisiä peiliovia (Kaila 1989, 20). Oviaukot suurenivat, joka lisäsi pariovien käyttöä sisääntulo-ovissa sekä tärkeimmissä huoneissa. Lisäksi ylimmät peilit voitiin korvata laseilla, joihin oli syövytetty koristeellisia kuvioita (Jaatinen 1989, 112, 117). Arvokkuuden lisäämiseksi ovet ootrattiin jalopuujäljitelmillä. Ootraamisen lisäksi ovien peilejä voitiin korostaa maalaamalla ja viivoittamalla (Kuva 7), sekä koristemaalamalla (Tarjanne 2007, 18).

Kuva 7. Eri puulajeilla ja väreillä koristeltu salin pariovet Brinkkalan talossa.

Uusrenessanssiajan rakennuksista voi selvästi huomata, että ulko-ovet joko ootrattiin tammeksi tai ne olivat tehty aidosta tammesta. Sisätilan ovet olivat aina ootrattuja, jolloin asuntoihin menevät ovet olivat tammea tai pähkinää ja tilojen väliovet lähes aina pähkinää. Ikkunat ootrattiin usein tammeksi. Arvokkaimmissa rakennuksissa ja rakennusten liikekerroksissa käytettiin aitoa tammea. (Neuvonen 2006, 28). Ovi- ja lattialista olivat profiloituja ja jopa useita kymmeniä senttejä leveitä (mts. 33).

3 Suomalainen koristemaalaus 1800-luvun lopulla

1880-luvulla rakennusalan huiman nousun myötä seurasi rakennustenkoristemaalauksissa ennen näkemätön kukoistuskausi. Ulkomailta, lähinnä Saksasta, Itävaltasta ja Ranskasta, tuotiin runsaasti kuvitettuja mallikirjoja (Pietarila 2004, 13), joiden mukaan rakennusten porrashuoneet, eteiset ja salit täyttyivät runsaista koristemaalauksista. Koristemaalari, jonka piti olla hyvin taitava jäljittelemään, käytti vapaasti eri mallikirjojen koristeaiheita ja värejä, yhdistellen niistä näyttäviä kokonaisuuksia (mts. 75). Tekniikat vaativat taitoa ja harjaantumista, mutta parhaiten ammattitaito tuli esiin vapaalla kädellä tehdyissä maalauksissa (mts. 111). Pietarilan (s. 96) mukaan koristemaalauksista tuli koko uusrenessanssia leimaava piirre ja varsinkin kattojen koristelulla oli erityisen merkittävä rooli. Koristemaalariilla olikin hyvin arvostettu asema ja usein maalausliikkeessä oli omat ammattiosajansa marmoroinnille, oottraukselle ja koristemaalauksille (Tarjanne 2007, 22). Rakennusten koristelun tarkoituksen oli saada aikaan vaikutelma arvokkaasta rakennuksesta ja samalla tuoda esiin talo asukkaiden taloudellinen asema. 1800-luvun lopulla lähes kaikki uudet rakennukset koristeltiin maalaamalla. Lisäksi monia vanhoja rakennuksia päivitettiin ajan hengen mukaisiksi (Soiri-Snellman 1992, 52). Loistelias koristemaalauskausi päättyi 1890-luvun lopulla, kun kansallisromantiikan ihannoiti heräsi. Ei arvostettu enää uusrenessanssin epäaitoutta. Runsaan koristelun ja jäljitelmämaalausten tilalle haluttiin aitoja materiaaleja, luonnollisuutta ja yksilöllisempää muotoilua, alkoi jugendin aika (Tarjanne 2007, 9).

Vaikka 1800-luvun rakentamista on tutkittu paljon, niin sisäpintojen maalauksia käsitellään niissä harvoin. Joskus on voitu mainita tiloissa olleen runsaasti koristelua, mutta sen syvemmälle aiheeseen ei ole menty. Soiri-Snellmanin (1991, 58) mukaan ne ovat kuitenkin olleet olennainen osa 1800-luvun arkkitehtuuria. Hänen mukaansa ei ole myöskään tietoa, missä määrin arkkitehdit vaikuttivat suunnittelemiensa rakennusten maalauskoristeluihin. Kansallisromantiikan heräämisen myötä koristemaalari ei enää saanut suunnitella rakennuksen koristelua, vaan tehtävä siirtyi kokonaan arkkitehdille (Tarjanne 2007, 9). Hyvänä esimerkkinä on Turun Mikaelinkirkon, jossa koristemaalaukset mainitaan olevan arkkitehdin suunnittelemat (4.3.1).

3.1 Materiaalit ja tekniikat

Ammattitaitoisen koristemaalarin tuli osata itse valmistaa kaikki käyttämänsä maalit. Koristemaalauksissa yleisimmin käytettyjä maaleja olivat liima- ja öljymaalit. Liimamaalin heikon kulutuksen- ja kosteudenkeston takia sillä maalattiin pääsääntöisesti kattoja, mutta jonkin verran myös seinäpintoja. Pinnat jotka joutuivat kulukselle alttiiksi, kuten seinien alaosat, porrashuoneiden ja julkistentilojen seinät, ovet ja ikkunat maalattiin kalliimmalla öljymaalilla (Tarjanne 2007, 19). Jonkin verran katoissa käytettiin myös öljymaalilla. Niistä yksi esimerkki on Turun Säästöpankin johtokunnansalin katto (Soiri-Snellman 1991, 61).

Liimamaalin pääasiallisena sideaineena käytettiin eläinten luista ja nahoista keitettyä kollageeniliimaa ja peittävänä pigmenttinä liitua, joka voitiin vielä sävyttää maaväreillä (Pietarila 2004, 23). 1800-luvun lopulla markkinoille tuli maavärien rinnalle paljon uusia teollisesti valmistettuja pigmenttejä. Tämä mahdollisti koristemaalauksissa käytettyjen värien lisääntymisen. Suurimmaksi osaksi nämä pigmentit tulivat Suomeen Keski-Euroopasta, mutta jo 1880-luvulla myös Suomessa alettiin valmistaa teollisia väriaineita (Tarjanne 2007, 19). Liimamaalilla tehdyt koristemaalaukset vaativat pitkälle harjaantunutta ammattitaitoa, sillä virheitä oli lähes mahdoton korjata (Pietarila 2004, 24).

Öljymaalin käytetyin sideaineen oli vernissa, joka keitettiin pellavaöljystä metallioksidien kanssa. Näin siitä saatiin paremmin kuivuvaa (Pietarila 2004, 25). 1860-luvulla öljymaalissa yleisesti käytettyä myrkyllistä lyijyvalkoista alettiin korvata teollisesti valmistetuilla sinkkivalkoisella ja titaanivalkoisella, jotka olivat myrkyttömyyden lisäksi halvempia käyttää (Tarjanne 2007, 19).

Uusrenessanssin koristemaalaukset perustui pitkälti viiva-, sabloni- ja imitaatiomaalauksiin (Tarjanne 2007, 10). Lähtökohtaisesti kaikki koristemaalaukset aloitettiin maalamalla ensin pohjan eri värialueet. Katossa oli tyypillistä, että reunoissa kiersi tummemmat sävyt, jotka vaalenivat keskustaa kohden (Kuva 8). Seinien sävyt olivat usein kattoja tummemmat. Eriyisen suosittuja värejä olivat syvän punaiset, oliivinvihreä ja tumma Pariisin-sininen (Pietarila 2004, 97, 98). Tämä jälkeen pohjavärin päälle maalattiin koristekuviot, joko sablonin avulla tai käsivaraisesti ”pumpsipisteitä” seuraamalla. Symmetriset ja ytimekkäät kuviot, joita uusrenes-

sanssiajalla suosittiin, soveltuivat hyvin sablonimaalaukseen (Nessle 1997, 32). Sablonit valmistettiin paperista tai pahvista, jotka vahvistettiin kyllästämällä vernis-salla tai sellakalla. Lisäksi oli mahdollista käyttää ohuita metallilevyjä. Moniväriset kuviot vaativat useita sabloneja, koska jokaiselle värille tuli tehdä omansa. Koristekuvion teossa ensin maalattiin sablonilla kaikki kuviot pohjasta päällimmäiseen. Tämä jälkeen tehtiin yksityiskohdat käsivaraisesti, kuten valot ja varjot, jotka muodostuivat lyhyehköistä kaartuvista viivoista, pisteistä ja pilkuista (Pietarila 2004, 111). Sablonitekniikan lisäksi kuvio voitiin kopioida pintaan myös ”pumpsamalla”, jolloin paperille piirretyn kuvion ääriviivat ja muut tärkeät linjat rei’itettiin ”piikirissalla”. Pohjaväriä astetta tummempaa pigmenttiä laitettiin pieneen kankaiseen pussiin, ”pumpsipussiin”, jolla maalattavaan pintaan kiinnitetyn mallin rei’itettyjä kohtia hangattiin. Näin pigmentti meni rei’istä läpi, muodostaen pintaan koristekuvion pisteinä. (Tarjanne 2007, 20). Lopuksi, kun kaikki koristekuviot oli saatu maalattu, tehtiin eri värialueiden rajoihin vielä muutaman millin paksuiset viivat (Kuva 9). Viivat maalattiin siveltimellä linjariin tai apukeppiin tukeutuen (Pietarila 2004, 116) Koristemaalatuissa katoissa viivoituksella oli suuri merkitys. Ensinnäkin niitä oli todella runsaasti ja niillä saatiin kasattua koristekuviot ja ornamentit yhtenäiseksi kokonaisuudeksi. Viivoissa ja koristekuvioiden tehosteissa oli hyvin yleistä käyttää myös kulta- tai pronssivärejä.

Kuva 8. Koristemaalauksen yleinen sävy maailma.

Kuva 9. Katon runsasta viivoitusta ja vuoseerausta.

Lähes jokaiseen koristemaalaukseen kuului myös jossain määrin kolmiulotteiset vuoseeraukset (Pietarila 2004, 75), jotka perustuivat lähes pelkästään viivoitukseen. Pohjaväriin sopivien valo- ja varjovärien sävytyttämisen jälkeen, maalaamalla viivoja oikealla sävyllä oikeassa järjestyksessä, saatiin aikaiseksi kolmiulotteinen vaikutelma. Jonkun verran vuorerausviivoja voitiin myös häiventää, jolloin viivojen reunat saatiin sulautumaan pohjaväriin kauniisti, mutta tämä tekniikka toimi paremmin öljymaalilla maalatessa.

Seinien koristemaalauksissa oli yleistä jakaa seinäpinnat kenttiin, joita kiersivät viivat, vuoseuraukset, sabloniornamentit tai listat. Sablonilla maalatut kuviot voitiin sijoittaa myös pelkästään kentän nurkkiin, jotka sitten yhdistettiin toisiinsa viivoituksella (Pietarila 2004, 97–98). Myös seinissä viivoituksella oli tärkeä rooli.

Maalien valmistamisen lisäksi maalarin teki myös siveltimensä itse. Vaativiin ja taidokkaasti tehtyihin koristemaalauksiin siveltimet olivat näädän, oravan, mäyrän tai ilveksen karvaa (Tarjanne 2007, 20).

3.2 Koristeaiheet

Uusrenessanssiajan koristeaiheet haettiin nimensä mukaan renessanssiajalta, joten alkujaan ne olivat lähtöisin jo antiikinajoilta Pompeijissa ja Roomassa säilyneistä maalauksista (Tarjanne 2012, 55). Uusrenessanssi ei kuitenkaan käyttänyt aiheita suoraan, vaan niitä lainailtiin vapaasti ja muunneltiin halutunlaisiksi. Käytetyjä aiheita olivat antiikin ornamentit, satyyrit, putot, delfiinit, muusat ja groteskit (Pietarila 2004, 96), sekä erilaiset kasvi- ja eläinornamentiikat. Renessanssiajalla kehittyneet illuusio- ja perspektiivimaalaukset tulivat myös hyvin suosituksi uusrenessanssiajalla. (Tarjanne 2012, 55). Aiheita kopioitiin myös suoraan mallikirjoista, mutta mittasuhteita ja värityksiä muuttamalla saatiin vaihtelevia kokonaisuuksia. Myös rakennukseen liittyvää symboliikkaa osattiin taitavasti liittää valmiisiin malleihin (Järvelä 2007, 4). Parhaimmillaan ne edustivat Järvelän (s. 41) mukaan taidokasta ja arvokasta taidekäsityötä. Käytetyimpiä koristemaalausaiheita ovat:

Palmikkonauha (Kuva 10), jossa kietoutuu kaksi tai useampi nauha toisiinsa. Nauhat kulkeva toisten lomitse kuten palmikot ja nauhojen välit täytetään usein ruusukkeilla. Vapaammin muotoiltuja nauhoja kutsutaan myös punosnauhoiksi (Karijärvi 1993, 36).

Kuva 10. Palmikkonauha.

Helminauha (Kuva 11) tai helmisauva voi muodostua palloista, kiekkoista tai venytetyistä palloista. Koristemaalauksissa harvemmin yksin käytetty, vaan se liitetään yleensä täydentämään muuta ornamenttiikkaa (Karijärvi 1993, 36).

Kuva 11. Yksinkertainen helminauha.

Juoksevakoira (Kuva 12) on geometrinen kierukkanauhamainen ornamentti. Antiikin kreikassa suosittiin hyvin pelkistettyä kuviota, mutta renessanssi lisäsi kukkakoristeita (Karijärvi 1993, 35).

Kuva 12. Juoksevakoira.

Palmetti (Kuva 13) on jo antiikin kreikassa suosituksi tullut lehdykkämäinen koristeaihe, jota käytettiin sellaisenaan tai nauhamaisena ornamenttina, palmettinauhana. Se on aina symmetrinen, jonka keskimmäinen lehti on muita suurempi ja loput lehdykät pienenevät asteittain molemmille sivuille. Palmettinauhassa palmetit yhdistyivät toisiinsa spiraalimuotoisilla viivoilla (Karijärvi 1993, 36–37). Palmettikuvio on hyvin käytetty uusrenessanssityylin koristemaalauksissa. Voidaankin sanoa, että lähes jokaisessa koristemaalauksessa se esiintyy jossain muodossa.

Kuva 13. Palmetti.

Meandernauha (Kuva 14) perustuu suorakulmaisuuuteen ja se piirretään yleensä niin, että kuvion viivan leveys on sama mitä viivojen väliin jäävä tila. Meandera on käytetty paljon antiikin kreikan maljakoissa, joista renessanssi otti sen käyttöön (Karijärvi 1993, 34–35). Meandernauha on hyvin käytetty uusrenessanssin koristemaalauksissa, se esiintyy yleensä kattomaalauksen reunoja kiertävissä tummissa ornamenteissa.

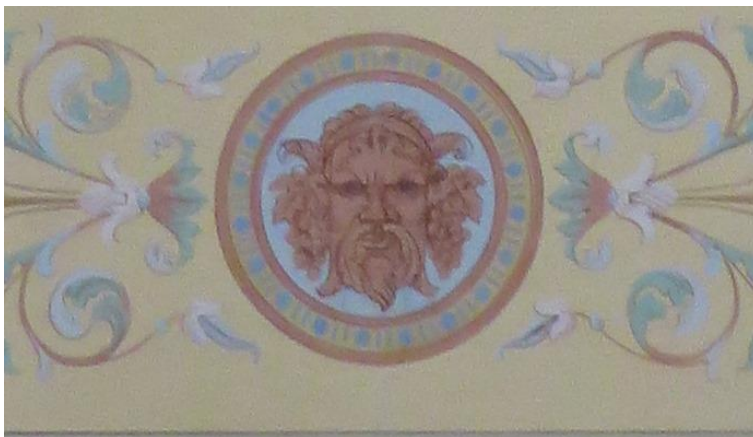
Kuva 14. Meandernauha.

Ruusukenuha (Kuva 15) nimitys on hyvin laaja käsite, sillä sitä käytetään kaikista sellaisista ornamenteista, joissa on pyöreähkö ruusukemainen kukkakuviot. Ruusukenuhoja on lukemattomia variaatioita, ruusukkeet niissä voivat olla sellaisenaan peräkkäin tai niitä voi yhdistää muihin koristekuvioihin. (Karijärvi 1993, 36). Ruusuketta käytettiin yksinään maalausten keskuksissa ja mm. konsolien välikoristeena.

Kuva 15. Ruusukenuha.

Satyyri (Kuva 16) on kreikan mytologiasta tullut miespuolinen hedelmällisyyden haltija, joka puoliksi ihminen ja puoliksi vuohi (Suomi sanakirja), yleensä groteskiin liitetty sarvipäinen kaveri.

Kuva 16. Satyyri.

Groteski (Kuvat 17 ja 18) on tyyliteltyjen köynnösten muodostama keskiviivan suhteen symmetrinen rehevä kuvio, johon on liitetty mm. ihmis- ja eläinhahmoja sekä hedelmiä, kukkia ja astioita (Karijärvi 1993, 37). Groteski tarkoittaa nykyään myös liioiteltua (Valkeapää, Salmela & Bonelius 1997, 21). Groteski oli hyvin suosittu jo renessanssiajalla (Karijärvi 1993, 37) ja uusrenessanssin koristelussa sitä on käytetty paljon seinissä, mutta eritoten näyttävissä kattomaalauksissa. Groteskeissa usein kuvattu eläin oli delfiini (Kuva 19), joka esiintyi jo renessanssiajan koristemaalauksissa (Karijärvi 1993, 37).

Kuva 17. Groteski Turun säästöpankin johtokunnansalin katossa.

Kuva 18. Enkelipoika ja satyyrit Petreliuksen talon katossa.

Kuva 19. Delfiinit groteskin molemmissa päissä ja keskellä

Arabeski on arabialaisesta taiteesta tullut koristekuvio, jossa yhdistyvät akantus-, palmetti- ja köynnösaiheet. Renessanssiajan koristekuvioista, joissa on yhdistetty kaartuvia viivoja, kukkia, hedelmiä ja figuureja käytetään arabeski nimitystä (Valkeapää, Salmela & Bonelius 1997, 6). Groteski ja arabeski ovat hyvin saman oloisia ja juuri siksi niiden nimet usein sekoitetaankin, kuvaa 17 voidaan hyvin kutsua myös arabeskiksi.

Putto (Kuva 20) on siivekäs tai siivetön pullea alaston lapsi, yleensä poika (Valkeapää, Salmela & Bonelius 1997, 49) Lisäksi taivaaseen avautuvissa taidokkaiden maalauksissa kuvattiin antiikin vaatetukseen pukeutuneita naisia eli **muusia**, joilla oli soittimia tai muita kyseiseen rakennukseen liittyviä esineitä kädessään (Kuva 21).

Kuva 20. Putot Juseliuksen talon porrashuoneen katossa.

Kuva 21. Naishahmo eli muusa Åbo Svenska teatterin kattoplandissa.

Uusrenessanssiajan koristeaiheiden lisäksi maalauksissa käytettiin myös uusrokoon aiheita. Koskisen (2006, 34) mukaan se oli hyvin suosittu mm. rouvien budoaareissa, mutta sitä käytettiin myös saleissa, kuten Dahlströmin palatsissa (Kuva 72). Uusrokoon koristemaalausaiheissa oli rokokoolle tyypillisiä C-kaaria, rocaille ja ruusu aiheita (Koskinen & Hagelstam 2006, 34). Lisäksi koristemaalauksissa käytettiin lähes aina grisaille-tekniikkaa, jossa kolmiulotteinen koristeaihe maalattiin yhdellä sävyllä. Uusrokoon värimaailma oli hyvin hillittyä ja vaaleaa, usein täysin valkoiselle pohjalle maalattiin sinisen- tai harmaan sävyisiä rocaille-aiheisia kuvioita, joita voitiin täydentää herkillä kukkamaalauksilla.

3.3 Marmorointi ja ooteraus

Kuva 22. Eri kivilajijäljitelmiä yhdistelyä (Koskinen & Hagelstam 2006, 146).

Kiven mukailu saavutti huippunsa uusrenessanssin aikana. Porrashuoneiden marmoroidut seinät ja pylväät edustivat ajan koristemaalareiden huippuosaamista (Neuvonen 2006, 30). Maalarit saivat ulkomailta käyttöönsä uusia tekniikoita, joiden avulla he tekivät todella aidon näköisiä ja taidokkaita kivijäljitelmiä. Tekniikassa ohuella ja kuultavalla öljyvärillä maalattiin useita kerroksia, saaden aikaan eläviä ja luonnonmukaisia jäljitelmiä. Aikaisemmin marmoroinnin, kuin ootrauksenkin tarkoituksena oli ainoastaan koristeellisuus, mutta nyt niistä piti saada myös mahdollisimman uskottavia. Koristemaalarilta vaadittiin kivilajien tuntemuksen lisäksi perehtymistä yksityiskohtiin. Apuna maalarit käyttivät jo aikaisemmin mainittuja mallikirjoja, joita he pyrkivät jäljittelemään mahdollisimman tarkkaa. Marmoroinnissa suosittiin Keskieurooppalaisia värikkäitä ja arvokkaita kivilajeja, kuten Carraran valkoista ja harmaata, Sienan keltaista, Veronan punaista, antiikin keltaista, Levantoa, Rouge Royalia, antiikin vihreää, Sarracolin ruskeanharmaata, mustaa marmoria sekä Gotlannin ja Kolmårdenin kalkkikiveä. Kotimaisia kivilajejakin jäljiteltiin, mutta harvemmin, koska niiden ei katsottu olevan tarpeeksi arvokkaan oloisia (Pietarila 1989, 45). Tyypillistä oli, että koristemaalari voisi yhdistellä eri kivilajeja täysin vapaasti (Tarjanne 2007, 21). Yhdestä seinästä voitiin käyttää jopa 4-6 eri kivilajia (Kuva 22). Brinkkalan talon porraskäytävän seinien pilastereissa on

jäljitely Rouge Royalia, isoissa kentissä keltaista Sienaa ja listoissa antiikin vihreää (Kuva 23).

Kuva 23. Brinkkalan talon marmoroitu porraskäytävä.

Uusrenessanssin aikana myös ootras nousi suureen suosioon, jolloin lähes kaikkiin ovi- ja ikkuna pintoihin tehtiin puujäljitelmiä (Pietarila 2004, 114). Pietarilan (2004, 99) mukaan suosittua oli ootrata myös lattioita, jolloin ne saatiin muistuttamaan arvokkaampaa parketti- tai korkkilattiaa. Jäljitellyimpiä puulajeja olivat tammi ja tummanruskeat pähkinäpuulajit, sekä jonkin verran myös mahonki (Pietarila 2004, 97). Ulkomailta tulleet uudet tekniikat otettiin käyttöön myös oottrauksessa, jolloin ohuella öljymaalilla maalatut ohuet kerrokset saivat puun luonnollisen syvyytsvaikutelman esiin (Tarjanne 2007, 21). Ahosen (1992, 10) mukaan kuullotustekniikassa pintakuvion tekemiseen käytettiin myös vesiohenteisiä tuotteita, kuten olutta ja maitoa. Ootrattuun ovesa voitiin myös yhdistellä eri puulajeja, jolloin peilioven peilit ja listat voitiin maalata eri puulajeilla (Tarjanne 2007, 21). Suosittua oli mm. ootrata keskipeiliin juuripähkinää ja sivuihin tasaista syykuviota (Kuva 24). Oottrauksen yhdisteltiin myös sablonitekniikkaa, jolloin saatiin vaikutelma intarsiatekniikalla tehdystä pinnasta (mts. 22) Lopuksi ootratut ja marmoroidut pinnat

suojattiin kiiltävillä tai puolikiiltävillä lakkakerroksilla, joka valmistettiin keittämällä öljyä ja fossiilisia hartseja (Pietarila 2004, 97).

Kuva 24. Eri puulajien käyttöä peiliovessa.

Vaikka koristemaalauksen kulta-aika loppuikin jo vuosisadan vaihteeseen, tehtiin puun- ja kivenjäljitelmiä vielä 1920-luvulle asti (Pietarila 2004, 115).

4 Maalausliike S. Koskinen 1883–1909

Kuva 25. Maalarimestari Samuel Koskinen.

Samuel Koskinen (Kuva 25) palasi Turkuun vuonna 1883, ja jo kesäkuussa oli lehdessä ilmoitus, jossa hän kertoo muuttaneensa edesmenneen ja arvostetun maalarimestari A. G. Anderssonin maalausliikkeen Iso Hämeenkatu 30:een. Ilmoituksessaan hän kertoi myös erikoisosaamisensa olevan tyylikkää huonekoristelut ja kyltit (Kuva 26).

Koskinen lähti aikanaan Turusta Tukholmaan käsityökouluun lisäoppia hakemaan vuonna 1872, jolloin oli saanut kisälli- ja piirustuskouluopintonsa valmiiksi. Tukholmassa hän oli neljä vuotta ja tiedetään, että hänellä oli jo tuona aikana oma maalausliike. Vuonna 1876 Koskinen lähti jatkamaan opintojaan vielä Berliiniin ja sieltä Wienin kautta Pariisiin (Laineenkare 1999, 12). Tältä kisällivaellukseltaan hän toi mukanaan useita mallikirjoja, joita hän käytti myöhemmin esikuvina koristemaalauksissaan. Kyseisen mallikirjat ovat edelleen olemassa Turun Ammattiopistosäätiön kirjastossa. Viljon (1999, 66) mukaan Koskisen sanotaan olleen yksi merkittävimmistä henkilöistä, S. Wuorion lisäksi, jonka ansiosta Suomeen tuli

niinkin rikasmuotoinen materiaali- ja tilailluusiota viljelevän koristemaalausaika-
kausi.

(Å. U. 3 ggr. hvaran. d. å 16 dd. r.)

S. Koskinen,
Målare.

Härmedels underrättas en vördad allmänhet det jag flyttat från afidne målaremästaren A. G. Andersson till min egen gård, Stora Tavastgatan N:o 30, samt emottager med tack-sambet alla till målareyrket hörande arbeten.

Specialité: Eleganta rumdekorationer och skyltar.

S. Koskinen.

Stora Tavastgatan 30. Stora Tavastgatan 30.

Kuva 26. S. Koskisen liikkeen ilmoitus 15.6.1883 Åbo Tidning.

Sanomia Turusta (1.10.1885) mukaan Koskinen ei heti Pariisista tulon jälkeen päässyt näyttämään ulkomailta opittuja koristemaalarin taitojaan. Vuonna 1885 valmistuneen Turun seurahuoneen kunnostustyö oli S. Koskisen ensimmäinen merkittävä työmaa, jossa hän pääsi näyttämään osaamista. Tämän työmaan valmistumisen jälkeen Sanomia Turusta (1.10.1885) lehdessä ylistettiin hänen osaamistaan sekä kirjoitettiin hänen kunniahimoisesta ja erinomaisesta oppiajastaan, opettavana esimerkkinä muille työmiehille. Tästä alkoi S. Koskisen eteneminen Turun suurimmaksi maalausliikkeeksi, joka parhaimmillaan työllisti noin 70 työmiestä. Hänen tiedetään tehneen sen ajan hienoimmat työt Turussa (Hytönen 1924, 81), mutta lisäksi S. Koskisen liike toimi myös Helsingissä ja Viljon (1999, 66) mukaan hänen liikkeensä oli Suomen arvostetuimpia aina siihen saakka kunnes Salomon Wuori perusti koristemaalausliikkeensä Helsinkiin. S. Wuorion tuli Koskisella töihin vuonna 1887 ja toimi hänen työnjohtajana kaksi vuotta. Tänä aikana hänen tiedetään olleen töissä ainakin Malmgårdin kartanossa, Tampereen raatihuoneessa ja Helsingin Valtionarkistossa (Tarjanne 2007, 29). S. Wuorion oman maalausliikkeen perustamisen jälkeen Koskinen teki edelleen yhteistyötä hänen kanssaan, mm. Säätötalossa.

Kuva 27. Koskisen tapettikaupan lehti-ilmoitus (Sanomia Turusta 27.6.1893).

Maalausliikkeen lisäksi Koskisella oli myös mm. tapetteja ja kattorosetteja myyvä kauppa Turun Linnankadulla (Kuva 27).

Maalausliikkeen pitämisen S. Koskinen lopetti vuonna 1908, jolloin hän myi yrityksensä hänen kahdelle työmiehelleen G.N. Ekstamille ja G. Kavenille 10000mk (Åbo Underrättelser 25.4.1908). Vuonna 1912 liikkeen nimi muuttui S. Koskinen jälk. ja sen omistajana toimi Ekstam yksin (Laineenkare 1999, 13).

4.1 Rakennuksia Turussa

Alla olevat rakennukset ovat Maalausliike S. Koskisen merkittävimpiä kohteita Turussa, joiden koristemaalauksia on edelleen jäljellä tai niistä hyvät dokumentit. Se kuinka paljon Koskinen itse on koristemaalauksia maalannut, jää vain arvailujen varaa. Olettavaa on, ettei suuren yrityksen johtajalla ollut aikaa itse maalauksia tehdä, mutta suunnittelun vastuun voi olettaa olleen hänellä. Mutta siitä olisiko hän itse käynyt maalamassa vaativimmat ja näyttävimmät maalaukset, ei ole varmuutta. Joissakin töissä on nähtävissä samanlaisia ruusumaalauksia, mitä Koskisen piirustuskoulun aikaisissa töissä oli.

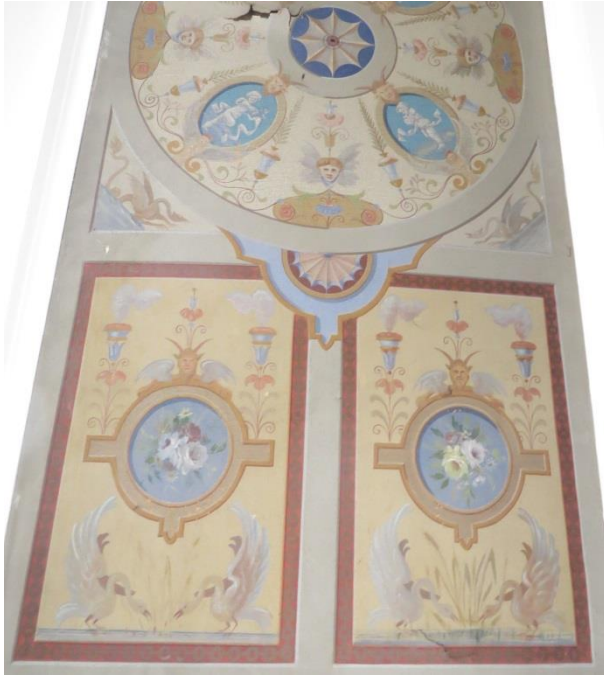
4.1.1 S. Koskisen koti 1883

Kuva 28. Samuel Koskisen kotitalo.

Vuonna 1883 S. Koskinen osti O.A. Haumanilta tontin Iso Hämeenkatu 30:stä ja heti seuraavana vuonna tontille rakennettiin A. Heleniuksen piirustusten mukaan kaksikerroksinen kivitalo (Soiri-Snellman 1991, 59). Koskisen talo oli ensimmäisiä Turkuun rakennuttuja uusrenessanssityylin rakennuksia. Kivitalon kylkeen rakennettiin myöhemmin puutalo, jossa sijaitsi vuokra-asuntoja ja maalausliikkeen työtiloja (Kuva 28).

Koska kyseessä on S. Koskisen oma koti, ovat sisätilat olleet todella runsaasti ja kauniisti koristemaalattut. Rakennuksen siirtyessä vuonna 2003 Turun Ammattiopistosäätiön ja Turun maalarimestariryhdyksen omistukseen, tehtiin rakennuksessa mittavat kunnostustyöt. Kunnostustöissä vanhoja peitettyjä maalauksia otettiin esiin ja osasta tehtiin rekonstruktio. Muutama alkuperäinenkin maalaus on säilynyt näihin päiviin asti.

Kuva 29. Alkuperäinen maalattu koristemaalaus.

Puutalon kuistin katossa on alkuperäinen öljymaalilla maalattu koristemaalaus. Tietoa siitä kuka kuistin kattomaalauksen on tehnyt, ei ole (Kuva 29), mutta maalaus on sen verran taidokkaasti tehty, että se voi hyvinkin olla itse S. Koskisen käsialaa. Lisäksi siinä on ruusukimput, joiden maalaamisesta Koskinen selvästikin piti. Turun Ammattiopistosäätiöllä on edelleen tallessa useita hänen piirustuskoulu ajoilta säilyneitä ruusu- ja kukka-aiheisia töitään. Ruusukimppu löytyy myös yläkerran salin katosta (kuva 30).

Kuva 30. Yläkerran katon ruusumaalaus.

Toinen alkuperäinen maalaus löytyy yläkerran salin lattiasta, jossa on nähtävissä ainutlaatuinen sablonimaalaus (Kuva 31). Koskisen mallikirjoista löytyi tämä samainen malli ja siinä on tieto, että kyseinen maalaus oli suunniteltu Parisilaiseen hotelliin (Kuva 32).

Kuva 31. Yläkerran lattian alkuperäinen sablonimaalaus.

Kuva 32. Koskisen mallikirjasta.

4.1.2 Turun kaupungintalo 1885

Kuva 33. Turun kaupungintalo vuonna 2014.

Uusrenessanssin aikana ei pelkästään rakennettu uutta, vaan haluttiin korjata vanhat rakennukset uuden tyylin mukaisiksi. Näin kävi vuonna 1812 rakennetulle uusklassismia edustavalle Seurahuoneelle. Turun kaupungin ostettua rakennus vuonna 1878, päätti se kunnostaa siitä uuden raatihuoneen. Korjaustyöt valmistuivat vuonna 1885, jolloin rakennuksen julkisivu ja sisustus olivat saaneet uusrenessanssiajalle tyypillisen koristeellisen ulkoasun (Kuva 33). Kaikki sisäpinna oli koristemaalattu ja rakennuksen julkisivu oli täyttynyt kipsikoristeista (Kuva 34). Sanomia Turusta (29.9 ja 1.10.1885) kirjoitettiin, että vanhasta ja huonokuntoisesta seurahuoneesta on sisustukseltaan ja ulkomuodoltaan tullut niin komea ”huoneus”. Ulkomuodosta ei lehden mukaan tarvitse kertoa enempää, sillä jokainen voi sen itse nähdä ja siitä päätellä. Sanomia Turusta (29.9.1885) mukaan yläkerran juhlasaliin mentävien rappusten luonnollisen näköisesti ”harmaanvehreät” marmoroidut laatat olivat upeimpia koko rakennuksessa ja juhlasalin katon olevan niin voimakkaasti maalattu, että ne näyttävät alhaalta kolmiulotteiselta. Åbo Underrättelser (20.9.1885) kirjoitti marmorilaattojen olevan ehkä parasta koko juhlaikerroksessa ja niiden olevan varmasti hienoimpia jopa koko maassa. Tästä harmaanvehreästä marmoroinnista on tällä hetkellä nähtävissä vain pieni fragmentti rapun seinässä (Kuva 35). 1.10.1885 ilmestyneessä lehdessä kerrottiin, että Samuel Koskinen oli erinomaisen taitavalla työllänsä ja tehokkaalla tavalla saanut toteutettua arkkitehdin aatteen ja että työmies on palkkansa ansainnut. Seurahuoneen maalaus työt olivat S. Koskisen uran ensimmäinen merkittävin työ Turussa (Sanomia Turusta 1.10.1885). Samaisessa lehdessä oli myös pitkä kirjoitus Koskisen kehittä-

tymishistoriasta esimerkkinä toisille työmiehille, mitä ahkeruus ja toimi saavat aikaiseksi.

Kuva 34. Julkisivun runsaat kipsikoristeet.

Kuva 35. Fragmentti rappusten harmaanvehreästä marmoroinnista.

Vuonna 1895 otetussa kuvasta voi nähdä miten juhlasalin sivutilan katon koristemaalaukset perustui pääosin vuoseurauksesta (Kuva 36). Kaupungin talon väritutkimuksissa selvisi, että kaikki alkuperäiset koristemaalaukset oli ennen päälle maalausta pesty pois ja niistä oli vain nähtävissä joitain viitteitä (Selonen 2014). Kuvan 37 puttopojan fragmentti on samassa kohdassa mitä kuvassa 36 oikean puoleinen ympyrä, jossa on jokin vaakunan tapainen maalaus. Joten puttopoika on tehty

myöhemmässä vaiheessa. Saarivuoren (2008, 30) dokumentoinnin mukaan vuoden 1910 vaiheilla juhlasalin tummat uusrenessanssimaalaukset muutettiin vaaleammiksi, joten mahdollisesti puttopoika tämän ajan maalaus. Vanhoista kuvista voi nähdä myös hämärästi seinäpeilien koristemaalaukset, joista seiniin jätetyissä fragmenteissa on nähtävissä viitteitä.

Kuva 36. Kuva juhlasalin sivutilan katosta vuonna 1895 (Turun museokeskus).

Kuva 37. Myöhemmin päälle maalattu puttopoika.

4.1.3 Brinkkalan talo 1886

Kuva 38. Brinkkalan talo vuonna 2014.

Brinkkalan talo koki myös muutoksen uusrenessanssin myötä vuonna 1886 (Kuva 38). Silloisena Raatihuoneena toiminutta rakennus *Sanomia Turusta* (3.11.1886) mukaan kunnostettiin sekä sisältä, että ulkoa. Lehden mukaan ulkomuoto on niin kaunis, kun tällaisesta vanhasta rakennuksesta voidaan odottaa, ja vaikka kunnostustöissä on pyritty säästämään kunnan varoja, ei sen tarkoitusperää ja kauneutta ollut silti laiminlyöty. Lehdessä kerrottiin myös, miten pääkäytävä oli vaaleaa marmorointia, tummanpunaisine pylväineen. Suurinta huomiota lehden mukaan herätti kuitenkin taidokkaasti ja sievästi maalatut kokoushuoneet.

Näitä huoneita katsellessaan huomaa selvästi, kuinka vähillä varoilla saadaan paljon aikakaan, kun maan taitava mies on joutunut työtä johtamaan. Täällä nähdään kyllä ett'ei aina tarvita kultaa, pronssia eikä loistawia wärejä saadaksensa tomeen jotain kaunista. (*Sanomia Turusta* 3.11.1886).

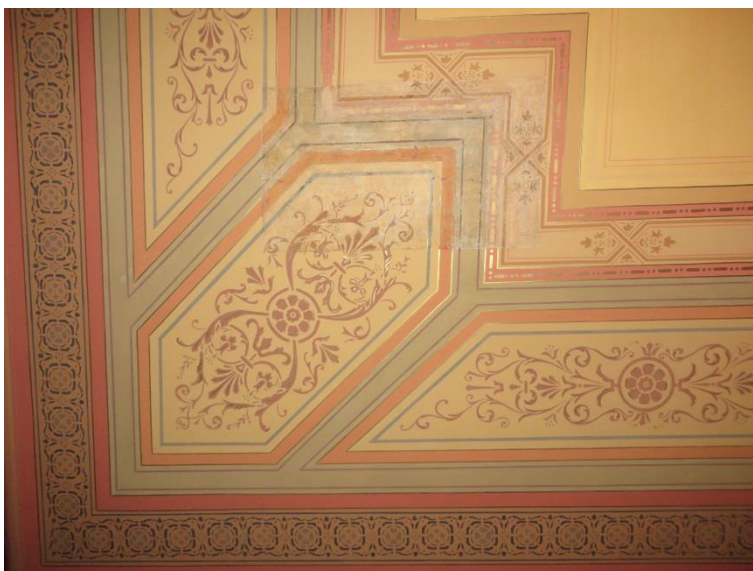
Vuonna 1996 Brinkkalan talo kunnostettiin perusteellisesti ja kaikista sisäpinoista tehtiin väritutkimukset. Väritutkimusten perusteella yläkerran kadunpuoleisiin huoneisiin ja rappukäytävään pyrittiin palauttamaan 1886 tehdyt koristemaalaukset. Parhaiten säilyneet maalaukset löytyivät istuntosalista, jossa ölymaalilla maalatut seinät olivat niinkin hyvässä kunnossa, että ne saatiin kokonaan esiin ja korjattua (Kuva 39). Myös istuntosalin katon koristemaalaukset oli

suhteellisen hyvin säilyneet, mutta liimamaalilla maalatut katot oli sen verran kuluneet, että sinne jätettiin ainoastaan frakmentit vanhoista maalauksista (Kuva 40).

Kuva 39. Istuntosalin seinäornamentti.

Salin seinät on maalattu hyvin tyypillisillä uusrenessanssiajan väreillä. Ruskeat ja tummanruskeanpunaiset värit oli käytettyjä juuri seinissä. Salin seinien ornamentti ja väritys on hyvin samanlainen kuin kuvassa 22, joka on otettu Helsinkiläisestä kerrostalon porrashuoneesta.

Kuva 40. Istuntosalin katon fragmentti.

Brinkkalan talon istuntosalin koristemaalaukset ovat kauniit ja yksinkertaiset. Maalaukset on kaikki tehty sablonilla, siveltimellä on maalattu ainoastaan kultaisia tehostuksia ja viivoituksia. Lehdessäkin mainittiin, että kaupungin varoja on osattu säästää ilman, että kauneus olisi siinä kärsinyt. Kaikki talon koristemaalaukset ovat helposti ja nopeasti toteutettavissa, niistä puuttuu aikaa vievät yksityiskohdat ja krumeluurit, sekä kalliit värit. Istuntosalin ja porrashuoneen kattoja lukuun ottamatta talon muiden huoneiden kattoja ei ole voitu palauttaa vuoden 1886 asuun.

Kuva 41. Brinkkalan talon rappukäytävä.

Lehden mukaan pääkäytävä oli maalattu vaalealla marmorilla tumman punaisin pylväin. Värikerroksista voi nähdä, että rappukäytävän seinät oli marmoroitu uudelleen alkuperäisen S. Koskisen maalausten päälle hieman vaaleammilla sävyillä. Vuonna 1996 tehdyssä remontissa porrashuoneen seinät maalattiin suurimmilta osin tämän vaaleamman marmoroinnin mukaisiksi, ainoastaan ullakolle meneviin seiiniin palautettiin vuoden 1886 mukaiset marmoroinnit (Kuva 41).

4.1.4 Petreliuksen talo 1888

Kuva 42. Petreliuksen talo 2014.

Vuonna 1888 Kauppaneuvos G. A. Petrelius rakennutti kivisen asuin- ja liikeraennuksen Linnankatu 16:een (Kuva 42). Sanomia Turusta 18.10.1888 lehden mukaan rakennus oli epäilemättä suurin yksityisen tähän asti rakennuttama rakennus ja siinä oli kaikki nykyajan mukavuudet, kuten vesijohto ja viemäri, joka johti suoraan Aurajokeen. Lehdessä kerrottiin myös, miten talossa oli 50 tulisijalla varustettua huonetta kolmessa kerroksessa ja alimmassa kerroksessa oli yksinomaan kauniisti sisustettuja kauppapuoteja. Talon julkisivu, joka oli Linnankadulle päin, oli muhkea ja kauniisti koristeltu. Eteinen sekä toiseen ja kolmanteen kerrokseen johtavat portaat oli erittäin kauniisti maalatut maalari S. Koskisen johdolla. Kaikki talon maalaustyöt oli maalarimestari S. Koskisen toimittamia (Sanomia Turusta 18.10.1888).

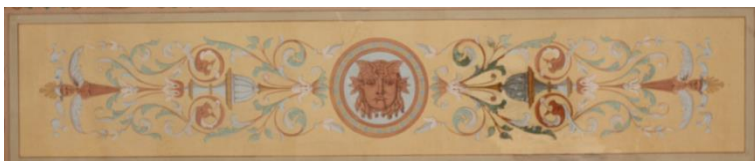
Porrashuoneen yläkerran kauniisti koristemaalattu katto voi hyvinkin olla alkuperäinen, mutta ilman lähempää tutkimusta siitä ei voi olla täysin varma (Kuva 43). Kuvasta 44 voi huomata, että groteskin oikeaa puolta on paikattu tummemmilla sävyillä ja kuvassa 45 vasemman puoleisen puton ruumis on muita tummempi. Sävyt on hyvin samat mitä sisääntuloaulan katossa on käytetty, joka on hyvin tökerön oloinen ja ei niin ammattimaisesti tehty. Mutta miksi ainoastaan joitain yksityiskohtia olisi korjattavaa? Turun Ammattiopisto aloitti toimintansa tässä raken-

nuksessa vuonna 1929 (Laineenkare 1999, 16–17). Olisiko mahdollista, että sisääntuloaulan katto ja paikkaukset olisivat silloisten opiskelijoitten harjoituksia?

Kuva 43. Porraskäytävän ylin kerros.

Lisäksi kuvasta 45 voi havaita, että jokaisen puton kädestä lähtee vaaleampi värialue satyrin yläpuolella olevaan kuvioon. Onko mahdollista, että paikkaus olisi tehty jo alkuaan, että työ edetessä Koskinen olisi muuttanutkin suunnitelmaa. Nämä korjaukset ovat huomattavasti taidokkaammin tehty, mitä esim. puton korjaus ja vaaleammat alueet näyttäisivät tulleen ajan saatossa esiin. Koskisen mallikirjasta löydetty siivekäs puttopoika (Kuva 46) muistuttaa erehdyttävästi Petreliuksen katon puttopoikaa, tosin maalauksen putto on yksityiskohtaisempi ja treena-tumpi mitä mallikirjan putto. Molemmilla on samantyylliset lehdet alaruumina ja kädet kannattelevat sivuilla nauhaa.

Kuva 44. Yläkerran katon satyyri ja groteskit.

Kuva 45. Yläkerran keskikaton koristemaalauk.

Kuva 46. Koskisen mallikirjasta.

4.1.5 Linblomin talo 1891 (purettiin 1956)

Kuva 47. Lindblomin talo 1890-luvulla (Lahtinen, 2009, 102).

Turun kauneimpana ja jopa Suomen koristelluimpana talona pidetty rakennus sijaitsi Kauppiaskadulla nykyisen Wiklundin tontilla. Kauppias Lindblomin rakennuttama talo valmistui vuonna 1891 ja se edusti ehdotonta huippua uusrenessanssityylin rakentamisessa (Kuva 47). Julkisivu oli koristeltu korinttilaisilla kaksoispylväillä, kuvapatsailla, voimakkaasti profiloituilla listoilla ja koristeellisilla torneilla. Koristeellisuus ei jäänyt ainoastaan ulos, vaan rakennuksen eteisaula ja portaikko oli todella kauniisti ja runsain kuviain koristeltu. Rakennuksen koristemaalaukset olivat tehneet S. Koskisen lisäksi koristemaalarit Ehrling ja Ekstam (Kalpa 1969, 68). Aura lehdessä (Aura 12.7.1891) kerrottiin, että maalaustyöt on suurimmalta osin tehnyt S. Koskinen ja vähempi osa on Ekstam tekemiä. Oletettavaan on, että Koskisen suurempi työn osuus tuli pitkälti perusmaalaustyöstä, sillä hänellä työskenteli näihin aikoihin lähes 70 työmiestä. Lisäksi voidaan arvailla, että olisiko henkilökuviin erikoistunut Ehrling mahdollisesti maalannut naishahmot porrashuoneen seiniin (Kuva 49). 1950-luvun alussa, ennen rakennuksen purkua, oli lehdissä lausuntoja, joissa uuden arkkitehtipolven mielestä koristeellinen talo oli arvoton ja se pilasi torimiljöön (Lahtinen 2009, 101–102). Murtojärven (2011) mukaan rakennus oli 50-luvulla rapistunut hoidon puutteesta ja se oli lähtenyt vajoamaan Turun saviseen maahan, joten kunnostamien olisi tullut liian kalliiksi kaupungille. Rakennus purettiin vuonna 1956.

Kuva 48. Porrashuone ylätasanne (Turun museokeskus/Turun Sanomat).

Kuva 49. Porrashuoneen holvikatot ja marmoroidut pylväät (Museokeskus/Turun Sanomat).

Kuvista 48–51 voi nähdä miten upea Lindblomin talon pääporrashuone oli ollut. Ylimmän kerroksen katto oli täynnä yksityiskohtia ja mitä mielikuvituksellisimpia groteskeja. Pitkäkaulaisia joutsenia, joilla on naisen pää tai hevonen jonka takaruumis on lohikäärmeen häntä. Mustavalkokuvan tummuus eroista voidaan päätellä, että katossa oli käytetty todella paljon eri värejä ja ne ovat olleet suhteellisen voimakkaita (Kuva 50). Näiden maalauksien teko on vaatinut tekijältään todella

korkeaa ammattitaitoa, sillä tämän tyylliset koristemaalaukset pitää maalata kaikki käsivaraisesti. Yhtä näin näyttävää ja täynnä yksityiskohtia olevaa koristemaalauksia tulee harvoin vastaan.

Kuva 50. Porrashuoneen ylimmän kerroksen katto (Turun museokeskus/Turun Sanomat).

Koskisen mallikirjoista löydetty koristemaalausmalli (Kuva 52) on selvästikin ollut mallina Lindblomin talon porrashuoneen katon koristemaalauksessa. Kuvassa on sama kahta pöllöä taluttava nainen ja hänen jaloissa oleva ihmispäinen griippi. Pitkäkaulainen siivekäs eläin, jolla on pitkä kaula ja naisen pää, sekä neliön päällä varjon alla hajareisin seisova poika. Lisäksi vastaava neliö monine yksityiskohtineen löytyy myös katon maalauksesta. Tämä kuva antaa hiukan suuntaa siitä, minkä värinen katto on voinut olla. Tosin maalareitten ammattilypeys ei Tarjanteen (2007, 57) mukaan sallinut suoraa kopiointia, vaan eri mallikirjojen kuvia ja värejä yhdisteltiin omien mieltymysten ja näkemysten mukaan. Lindblomin talon katossakin tämä näkyy, sillä koristemaalausmallista on otettu ainoastaan joitain osioita.

Kuva 51. Yksityiskohtaisempi kuva katosta.

Kuva 52. Koskisen mallikirjan koristemaalausmalli.

4.1.6 Säästöpankintalo 1891

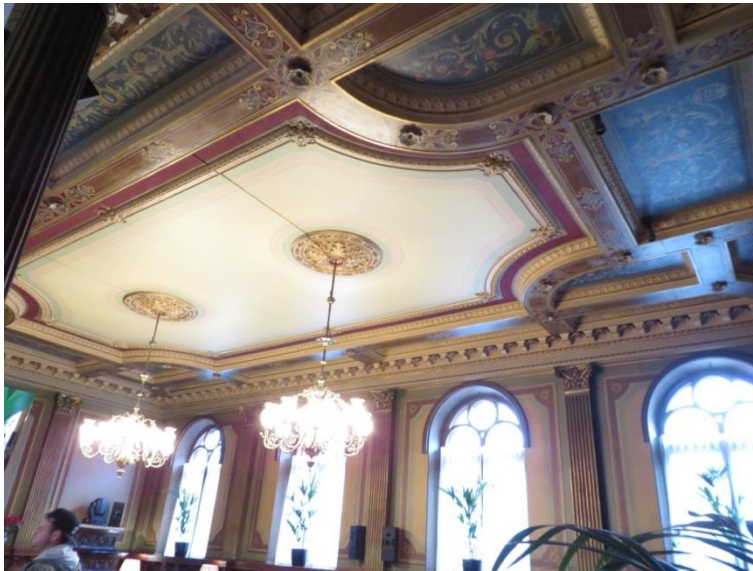

Kuva 53. Turun säästöpankintalo 2014.

Turun säästöpankin rakennus on hyvä esimerkki uusrenessanssin vaikutuksesta rahalaitosten rakentamiseen (Kuva 53). Soiri-Snellman (1991, 34) mukaan Turun Säästöpankin talossa on otettu mallia firenzeläisestä kolmikerroksisesta renessanssipalatsista, Palazzo Strozziista.

Rakennuksen koristemaalauksia on S. Koskisen lisäksi ollut tekemässä maalari-mestari I. Elg. Koskisen pankille toukokuussa 1891 antaman laskun perusteella pystytään tarkasti tietämään mitkä tilat olivat hänen maalamat, mutta maalausten aiheet eivät laskusta selviä. Koskinen töitä oli pankin ensimmäisen kerroksen tärkeimmät tilat, joita oli pankkisali ja johtokunnansali (mts. 61). Myös Sanomia Turusta (31.12.1890) selviää, että S. Koskinen oli maalannut ensimmäisen kerroksen tilat ja Elg eteisen ja rappukäytävän. Lisäksi lehdessä mainitaan, että yläkerran huoneet oli tehty yhdessä. Koskisen laskusta selviää myös millä maaleilla salit oli maalattu. Puolet pienemästä laskusta voitiin päätellä myös, että pankkisali oli johtokunnansalia vaatimattomammin maalattu. Laskun mukaan tuhoutuneen pankkisalin kattoon oli maalattu öljymaalilla reunoja kiertävät koristemaalaukset ja seinät sekä kaksi pilaria olivat marmoroituja (Soiri-Snellman 1991, 61). Johtokunnansali koristemaalaukset ovat edelleen esillä ja täysin alkuperäisessä kunnossa, ainoastaan joitain puhdistuksia sille on ajan saatossa tehty (mts. 80). Katto on jaettu kasetteihin kipsilistoilla, joissa on reunaprofiilina akantuslehtinauhat ja upeat

kukkakoristeet. Kasettien sinisissä pohjissa on todella taidokkaasti ja yksityiskohdaisesti öljymaalilla maalatut koristekuviot (Kuva 55). Koko huonetta kiertää Koskisen töissä usein esiintyvä palmikkonauha (Kuva 56). Salin sivulaivan kaseteissa on vaalealla pohjalle maalattu runsas koristelu, jonka keskellä on sininen ympyrä. Ympyröihin on maalattu liike-elämän ja teollisuuden attribuutteja, joita käytettiin yleisesti ja taitavasti koristeaiheina (mts. 64). Soiri-Snellmanin (s. 63) mukaan johtokunnansali on Koskisen maalausliikkeen taidonnäyte. Johtokunnansaliin johtavasta eteisen katossa on myös edelleen nähtävissä Koskisen alkuperäinen katto-maalaukset (Kuva 57). Myös tämä katto on maalattu öljymaalilla. Johtokunnansalissa toimii tällä hetkellä yökerho, joten maalaukset ovat kaikkien nähtävissä, ainoastaan ravintolan hämärä ja vihertävä valo ei päästä maalauksia täysin oikeuksiin.

Kuva 54. Johtokunnansalin katto 2014.

Kuva 55. Johtokunnan salin katon nurkka kuvio.

Kuva 56. Johtokunnansalia kiertävä palmikkonauha.

Kuva 57. Eteisen kattomaalaus.

4.1.7 VPK-talo 1892

Kuva 58. Turun VPK-talo 2014.

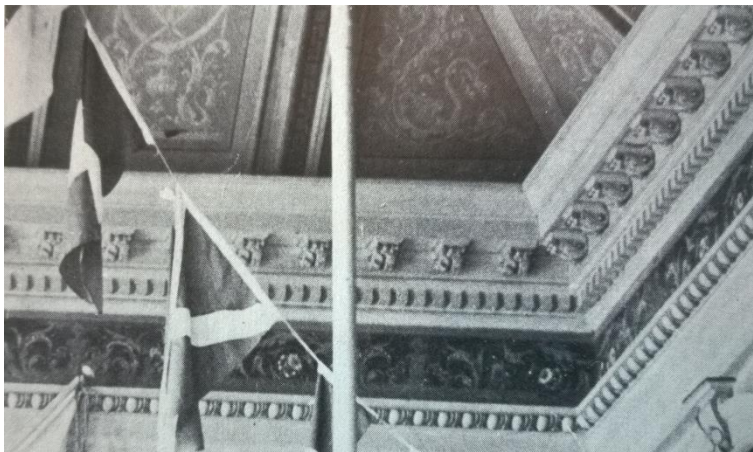
Turun VPK-talon (Kuva 58) valmistuminen oli suuri tapahtuma Turussa ja sitä odotettiin malttamattomana. Vihdoinkin kaupungissa olisi konsertti- ja juhlasali mihin mahtuisi 800–1000 henkeä. Talo vihittiin käyttöön juhlain menoin 30.10.1892 (Soiri-Snellman 1992, 50). Vihkitilaisuudessa myös S. Koskinen sai kiitosta. Häntä kiitettiin siitä, että hänen tekemät maalaustyöt olivat paljon laajemmat ja perusteellisemmat, mitä alkujaan oli sovittu (Turun Lehti 1.11.1892).

Koristemaalauksista Reiniuksen piirustuksissa oli vain joitain viitteellisiä merkintöjä ja työselostuksessa oli maininta, että maalaustyöt pitää tehdä kunnolla ja koristeiden teko kuuluu maalarimestarille. Lisäksi siinä mainittiin, että koristemaalaukset tulisi tehdä kuten Ruotsalaisessa tyttökoulussa. Kaikki VPK-talon koristemaalaukset teki S. Koskisen maalausliike. Koskisen työsuunnitelma ei ole säilynyt, mutta tiedetään, että hänen ehdotuksestaan salin puisten kasettien koristelut maalattiin ensin kankaalle ja kiinnitettiin tämän jälkeen paikoilleen. Lisäksi hänen ehdotuksesta lehterillä ja salissa olevien pilarien alaosat maalattiin öljymaalilla, aikaisemmin suunnitellun liimaväriin sijaa (Soiri-Snellman 1992, 52). Åbo Tidning (30.10.1892) mukaan maalarimestari Koskinen oli maalannut eteisen katon hyvällä maulla tummilla, mutta lämpimillä väreillä. Turun lehdessä (1.11.1892) taas kirjoitettiin, että S. Koskisen maalamalla koristeltu salin kato oli erityisen kaunis ja Aura lehdessä (30.10.1892) kirjoitettiin, että maalarimestari Koskinen ansaitsee saada työstään suuren kunnian.

VPK-talon koristemaalaukset maalattiin peittoon vuonna 1905 (Kuva 59), joten Koskisen maalaukset saivat olla esillä vain 13 vuotta. Yksityiskohtaisia kuvia maalauksista ei ole, mutta joissain salista vuonna 1897 otetuissa mustavalkokuvissa koristemaalaukset näkyvät (Kuvat 60 ja 61) (Soiri-Snellman 1992, 55). Vuonna 1992, jolloin rakennus täytti 100 vuotta, yksittäisiä koristemaalauksia kaivettiin esiin. Parvien etuosassa alimpana kiertävä sininen palmettinauhan rekonstruktio voi nähdä näyttämön molemmille sivuille (Kuva 62).

Kuva 59. Juhlasali 2014.

Kuva 60. Salin koristemaalauksia vuonna 1897 (Soiri-Snellman 1992, 58).

Kuva 61. Juhlasalin parven hovikatot 1897 (Soiri-Snellman 1992, 60).

Kuva 62. Parvea kiertänyt palmettinauha.

Porrasaulan katon koristemaalaukset ovat rekonstruktioita, mutta niistä voidaan hyvin nähdä minkä tyyliä koristemaalaukset rakennuksessa olivat olleet (Kuva 63).

Kuva 63. Porrashuoneen katon rekonstruktio.

Kuva 64. Koristemaalauksmalli salin katon kasetista.

Vuonna 1992 tehdyssä salin katon väritutkimuksissa saatiin selville minkä väriset kasettien koristemaalaukset olivat mahdollisesti olleet. Koristemaalauksen kuviota oli vaikea saada esiin, mutta se pyrittiin kopioimaan mahdollisimman tarkasti kuvan 61 perusteella (Soiri-Snelman 1992, 58). Tästä mallimaalauksesta on tehty taulu, jonka voi nähdä juhlasalin parvella (Kuva 64). Mielestäni mallimaalaus ei täysin kerro minkälainen alkuperäinen maalaus oli ollut, sillä kuvaa 60 katsoessa voi huomata, että alkuperäinen maalaus on ollut mallia näyttävämpi. Mallista puuttuu kokonaan kolmiulotteisuus ja yksityiskohdat, minkä vanhasta epätarkasta kuvastakin voi mielestäni havaita.

4.1.8 Juseliuksen talo 1892

Kuva 65. Juseliuksen talo 2014.

Tehtailija C. F. Juselius rakennutti vuonna 1892 asuinrakennuksen Uudenmaan- ja Hämeenkadun kulmaan, jonka ulkoasu edustaa tyypillistä uusrenessanssin ihannoimaa renessanssipalatsia (Kuva 65). Alkujaan rakennuksesta oli tarkoitus tulla huomattavasti suurempi kokonaisuus, mutta jostain syystä se jäi kuitenkin totuttamatta (Laaksonen 2002, 192). Maalaustyöt talossa tiedetään olevan S. Koskinen tekemiä. Laaksonen (2014) mukaan tieto perustuu vanhaan lehtikirjoitukseen, mutta tätä kyseistä lehteä en ikävä kyllä onnistunut löytämään. Rakennuksessa on ainoastaan yksi alkuperäinen maalaus, jota ei ole vuosien saatossa ylimaalattu, porrashuoneen katossa oleva C. G. Wetterstrandin taivasmaalaus puttopoikineen (Kuva 66). Juseliuksen talo oli tietävästi ensimmäinen kohde, jossa Koskinen oli yhteistyössä ruotsalaisen koristemaalari C. G. Wetterstrandin kanssa.

Kuva 66. C. G. Wetterstrandin maalama kattomaalaus.

Porrashuone on muutekin todella koristeellinen, vaikka muita koristemaalauksia ei enää ole jäljellä. Seinissä ja katoissa on runsaasti näyttäviä kipsikoristeita, pylväiden päissä korinttilaisia kapiteeleja, katon rajoissa festoneja ja koristeellisia konsoleita (Kuva 67). Tosin porrashuone on tällä hetkellä todella huonossa ja likaisessa kunnossa ja kaipaisi kipeästi kunnostusta.

Kuva 67. Rappukäytävän näyttävät kipsikoristeet.

Vuonna 1999 rakennuksen ylimmän kerroksen kahteen huoneeseen tehtiin väritutkimukset ja löydetyn koristemaalauksen perusteella yhteen huoneeseen tehtiin alkuperäisestä koristemaalauksesta rekonstruktio (Kuva 68). Lisäksi 2000-luvun aikana lähes kaikkiin rakennuksen sisäpintoihin on tehty väritutkimukset, joista on nähtävissä fragmentteja eri puolilla taloa (Kuva 69) (Heino 2014). Niistä voidaan

päätellä, että koko talo on ollut todella näyttävästi koristeltu. Myös rappukäytävän seinät ja katot ovat olleet koristemaalattuja, mutta niiden esille otto on selvästikin ollut vaikeaa, koska fragmentit ovat tosi epäselviä. Kuvien 68 ja 69 molemmat arabeskikoristemaalaukset ovat hyvin samanlaisia, keveitä lehtikiemuroita ja runsain värein. Näitä samantyyllisiä koristemaalauksia Koskinen käytti myös kolme vuotta myöhemmin Dahlströmin palatsissa.

Kuva 68. Yläkerran huoneen kattomaalauksen rekonstruktio.

Kuva 69. Katon koristemaalausfragmentti.

4.1.9 Dahlströmin palatsi 1895

Kuva 70. Dahlströmin palatsi 2014.

Kauppaneuvos Ernest Dahlström rakennutti Aurajoen rantaan Piispankadulle vuonna 1895 yksityiskodin perheelleen (Kuva 70). Uusrenessanssipalatsin suunnitteli arkkitehti G. Nyströmin ja se edustaa Kupilan (2005, 3) mukaan malliltaan sekä italialaista renessanssia että englantilaista palladionismia. Dahlströmin kuoltuaan rakennus siirtyi testamentin ehtojen mukaan ensin hänen pojalleen ja tämän jälkeen Åbo Akademille (Kupila 2005, 3). Nykyään Humanisticumina tunnettu rakennus koki täydellisen peruskorjauksen vuonna 2005. Tuolloin myös kaikista sisäpinnoista tehtiin väritutkimukset ja vanhat peitetyt koristemaalaukset palautettiin vuoden 1895 mukaisiksi. Rakennuksessa on säilynyt joitain maalauksia myös ilman päällemaalausta ja nämä ainoastaan paikattiin ja puhdistettiin (Heino 2014). Alkuperäisiä maalauksia voi nähdä eteisen ja eteisaulan seinissä (Kuva 71), sekä alakerran salin (Kuva 72) ja yläkerran vierashuoneen katoissa (Kuva 73). Eteisen ja aulan freskot ovat jo Juseliuksen talosta tutun Wetterstrandin maalamat. Åbo Tidning (5.11.1895) mukaan kaikki maalaustyöt oli S. Koskisen tekemät, joten Koskinen oli täytynyt jälleen palkata Wetterstrandin tekemään nämä koristemaalaukset. Alakerran salista voi nähdä hyvin, miten uusrenessanssi ajan rakennuksessa voitiin yksi huone koristella uusrokokoo tyylin mukaiseksi.

Kuva 71. Wetterstrandin maalamaa friisi eteisaulan seinissä.

Kuva 72. Alakerran salin alkuperäinen kattomaalaus.

Kuva 73. Yläkerran vierashuoneen alkuperäinen maalaus.

4.1.10 Ruotsalainen teatteri 1897

Kuva 74. Turun ruotsalainen teatteri 2014.

Turun ruotsalainen teatteri (Kuva 74) eli Åbo svenska teater valmistui vuonna 1837 (Viljo 1989, 12). Kesällä vuonna 1897 teatteri koki perusteellisen uudistuksen, jolloin salonki ja käytävät maalattiin uudelleen. Koristelun suunnitteli arkkitehti A. Kajaus ja toteutuksen teki S. Koskisen maalausliike. Viljon mukaan orkesterisyvennyksen seiniin tehtiin pähkinäjäljitelmaa (mts. 40). Suoranto (1994, 55) viittaa kirjoituksessaan teatterin arkistoista löytyneeseen S. Koskisen 31.12.1897 antamaan työselostukseen ja laskuun. Siinä mainitaan, että kaikki tilat viinikellarista näyttämösaliin maalattiin. Salongin seinä- ja kattopinnat paklattiin ja maalattiin 3-4 kertaa ja seiniin tuli sinooperia, joka vernissattiin. Kattolista ja katsomon parven näkyvät osat, sekä orkesteria lähinnä olevat pilasteri koristeltiin kultaornamentein, myös penkit ja lattia maalattiin. Teatterin salin kattoplafondin vanhat värit pestiin pois ja maalattiin uudelleen. Kattoplafondin maalaamiseen Koskinen palkkasi jo Juseliuksen talosta sekä Dahlströmin palatsista tutuksi tulleen ruotsalaisen koristemaalari Wetterstrandin. Wetterstrandin maalaus on edelleen nähtävissä teatterisalissa (Kuva 75). Vuonna 2013 kattoa konservoitiin ja siinä selvisi, että plafondin reunoilla olevat koristemaalaukset eivät ole alkuperäiset, vaan vaalean maalauksen alla oli nähtävissä tumansinistä koristemaalaukseen (Selonen 2014).

Kuva 75. Teatterisalin katon koristemaalaukset.

Wetterstrandin maalauksen lisäksi, ainoa koristemaalaus joka on mahdollisesti tehty vuonna 1897, on toisen kerroksen parvelle menevän käytävän katossa oleva yksinkertainen kattoa kiertävä nauhaornamentti. Väridokumentoinnin tehnyt henkilö on maalannut fragmentin nurkkaa 1800-luku (Kuva 76).

Kuva 76. Parvelle menevän käytävän katon fragmentti.

4.2 Muualla Suomessa olevat rakennukset

S. Koskisen maalausliike oli kuuluisa myös muualla Suomessa ja tässä on muutama rakennus, joissa hänen liikkeensä mainitaan koristemaalauksien yhteydessä. Tosin kunnian näistä töistä on saanut hänen silloinen työnjohtaja S. Wuorion, vaikka päävastuu näistä töistä oli kuitenkin Koskisella. Se kuka koristemaalaukset oli suunnitellut, ei ole tietoa.

4.2.1 Malmgårdin kartano 1887–1889

Kuva 77. Malmgårdin kartano (Happylobster 2014).

Aikansa komeimpiin kartanoihin lukeutuva Malmgårdin kartano rakennettiin 1882–1885 (Kuva 77), mutta maalaustyöt kartanossa tehtiin vasta 1887–1889. Rakennuksen omistaja Kreivi C.M. Creutz nimitettiin 1866 Turun ja Porin läänin kuvernööriksi, joten Tarjanteen (2007, 27) mukaan se voisi olla syy, miksi hän käytti turkulaista maalausliikettä helsinkiläisen sijaan. Tosin tiedetään, että Koskisen oli aikansa arvostetuimpia koristemaalareita (Viljo 1999,66), joten onhan mahdollista, että hänen maineensa oli edesauttamassa tämän työn saamista. Tarjanteen (2007, 27) mukaan Koskinen lähetti työnjohtajansa S. Wuorion tekemään kartanon maalaustyöt, jääden itse hoitamaan töitä Turkuun. Tästä johtuen maalaustyöt mainitaan aina olleen Wuorion tekemiä. Tietävästi ainakin yksi S. Koskisen maalareista, H. E. Nurmi, oli myös kartanon työmaalla (Tarjanne 2007, 29).

Malmgårdin kartanon koristemaalaukset ovat tietävästi kaikki säilyneet näihin päiviin asti täysin alkuperäisinä ja mitään korjauksia niihin ei ole tarvinnut tehdä.

Näyttävin kattomaalaus löytyy yläkerran juhlasalista (Kuva 78). Salin yleisväritys on hyvin lämmin ja punertavan sävyinen, ainoastaan seiniä kiertää sininen friisi toimii tehosteena (Kuva 79). Olemukseltaan hyvin samanlainen sininen friisi löytyy myös Tampereen raatihuoneen juhlasalista ja porrasalusta (Kuva 83). Huomioitavaa on, että myös useissa muissa Koskisen kohteista löytyy hyvin samankaltaista sinistä. Jollei isona pintana, niin vähintäänkin tehosteena.

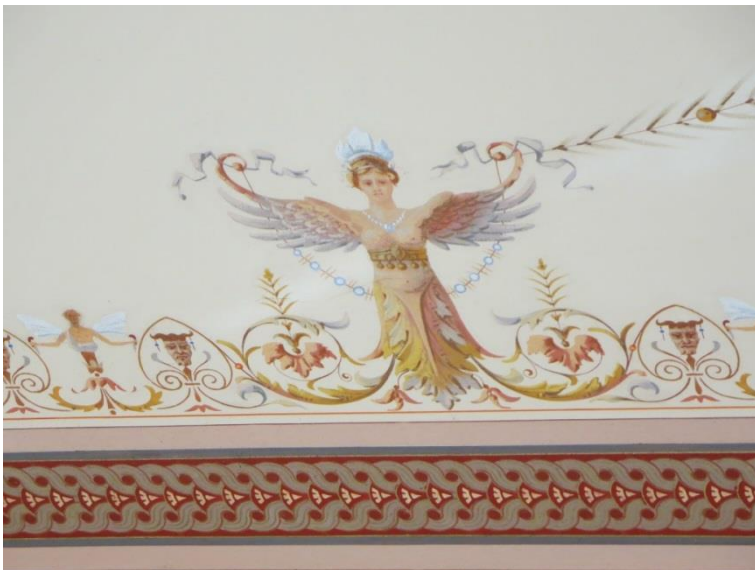

Kuva 78. Kartanon juhlasali (Nokela & Hagelstam 2008, 36).

Kuvassa 79 ylimpänä näkyy osa keskikattoa kiertävästä koristemaalauksesta, tämä samainen maalaus löytyy myös vuonna 1890 valmistuneen Säätytalon kansliahuoneen katossa (Kuva 89). Pääkuvion lähtevä akantuslehtinen nauhamainen ornamenttikuvio on myös lähes sama mitä säätytalossa. Vaikka suurin osa koristemaalauksista on tehty sablonilla, niin kuvasta 80 voi nähdä miten taidokkaasti enkelihahmo on siveltimellä maalattu ja runsaasti siinä on värejä käytetty. Maalaus on todelle yksityiskohtainen ja vaatii tekijältään taiteellista ammattitaitoa. Lisäksi kuvassa näkyy mm. Säätopankin talossa ja VPK-talossa esiintynyt palmikkonauha.

Kuva 79. Juhlasalin koristemaalauksia (Nokela & Hagelstam 2008, 38).

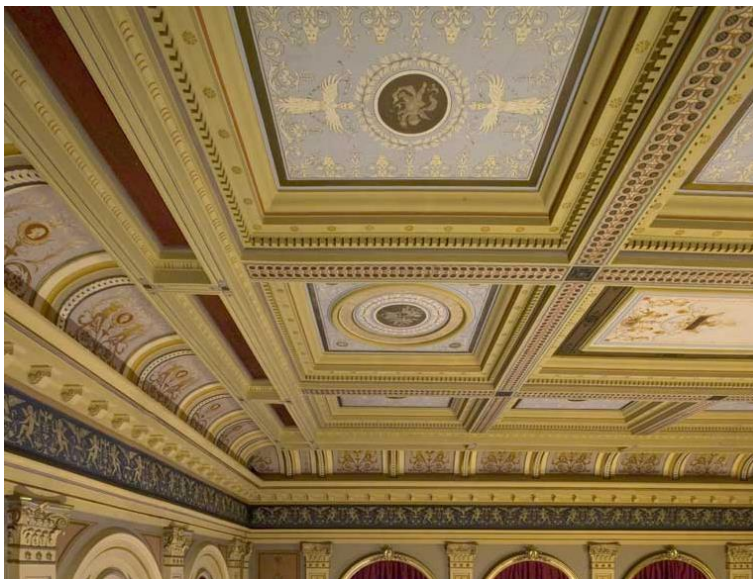
Kuva 80. Katon upea yksityiskohta (Happylobster 2014).

4.2.2 Tampereen raatihuone 1889

Kuva 81. Tampereen raatihuone (Järvelä 2007, 115).

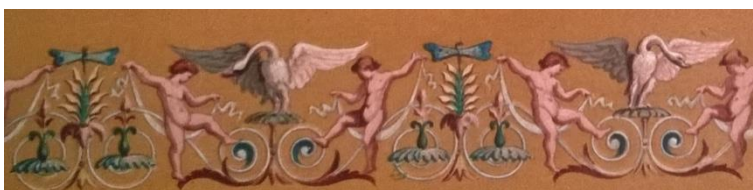
Tampereen raatihuoneen (Kuva 81) peruskivi muurattiin vuonna 1888, mutta maalaus töihin päästin vasta 1889. S. Koskinen maalausliike sai tehdäkseen eteishallin, portaikon ja juhla kerroksen koristemaalaukset. Muiden tilojen maalaustyöt suoritti paikallinen maalausliike. Keväästä syyskuun puoleen väliin kestänyttä työmaata johti S. Wuorio ja hänellä oli Tarjanteen (2007, 29) mukaan kahdeksan S. Koskinen maalaria mukana. Juhlasalin koristemaalaukset ovat säilyneet lähes koskemattomina, ainoastaan ne on puhdistettu (Kuva 82). Eteisaulan ja portaikon koristemaalaukset oli aikoinaan maalattu peittoon, mutta vuonna 1966 tehdyssä peruskorjauksessa ne otettiin uudelleen esiin (Tarjanne 2007, 29). Koskisen mallikirjoista löytyi juhlasalin seiniä kiertävän friisin esikuva (Kuva 83), tosin maalaus on paljon yksinkertaisempi ja tyyli tellympi, mitä mallikirjassa (Kuva 84). Tämä on hyvä esimerkki siitä miten koristemaalarit ottivat aiheita ja ideoita mallikirjoista, muunnellen niitä itselleen ja kohteeseen sopiviksi.

Kuva 82 Juhlasalin katon alkuperäiset koristemaalaukset (Järvelä 2007, 42).

Kuva 83. Juhlasalin seiniä kiertävä friisi.

Kuva 84. Koskisen mallikirjasta.

4.2.3 Valtionarkisto (Hki) 1889–1890

Kuva 85. Helsingin valtionarkisto.

Gustaf Nyströmin suunnittelemassa valtionarkistossa (Kuva 85) maalaustyöt aloitettiin syyskuussa 1889 ja ne jatkuivat läpi talven. Rakennustoimikunnan säilyneistä papereista ei selviä, miksi turkulainen S. Koskisen maalausliike sai tehdä maalaustyöt. Tarjanteen (2007, 29) mukaan Nyström oli kirjeessä pyytänyt Koskisen maalaustöiden hinta-arviota ja joka hänen mukaan myös tarkoitti sitä, että maalausurakasta ei olisi järjestetty tarjouskilpailua. Tarjanne (2007, 29) epäili, että Nyström olisi tuntenut Koskisen tai hänen maineensa entuudestaan, tai joku Valtionarkiston rakennustoimikunnassa oli hänet tuntenut. Työmaata johti jälleen S. Wuorio, jonka signeeraukset ovat nähtävissä tutkijasalin kolmessa neljästä ikkunaseinän pilareita koristavissa medaljongeissa (Tarjanne 2007, 29–30). Lukkari- sen (1990, 56) mukaan S. Koskisen maalausliike sai urakan hallin, yhdyskäytävän, tutkijasalin ja toimistohuoneiden maalauskoristeista. Lukkarinen luonnehti, että eteisaulan koristemaalauksen olevan pompeijilaistyyllisiä ja, että tekijänä pidetään S. Koskisen palveluksessa ollutta S. Wuoriota (Kuva 86). Tampereen raatihuoneen salin katossa on hyvin samanlainen enkeli (Kuva 82), mitä valtionarkiston tutkijasalin katossa (Kuva 87).

Kuva 86. Valtionarkiston käytävä (Lukkarinen 1990, 56).

Kuva 87. Tutkijasalin katto (Anna Ripatti 2014).

4.2.4 Säädytalo (Hki) 1890–1891

Kuva 88. Säädytalo.

Säädytalo (Kuva 88) rakennettiin vuonna 1890–1891 aatelittomien säätyjen kokoustilaksi. Maaliskuussa 1890 Uusi Suometar lehdessä oli ilmoitus otsikolla Maalaustyötä. Siinä kehoitettiin ottamaan yhteyttä arkkitehti Nyströmiin ne, jotka olisivat halukkaita ottamaan tehdäkseen kaikki Säätyhuoneen maalaustyöt ulkoa että sisältä (Uusi Suometar 2.3.1890) S. Koskinen ja S. Wuorio, joka ei enää ollut Koskisen palveluksessa, jättivät yhdessä selvästi muita halvemmän tarjouksen (Tarjanne 2007, 32). Tarjanteen (s. 32) mukaan ei ole selvyyttä siitä, kuinka he maalaustyöt olivat jakaneet, vai olivatko jakaneet lainkaan. Urakkasopimuksessa molempien herrojen nimet olivat vierekkäin. Tarjanteen mielestä syy S. Koskisen mukanaoloon oli se, että vasta yritystoimintansa aloittanut S. Wuorio tarvitsi häneltä käytännön apua sekä työvoimaan. Tietävästi ainakin samainen Koskisen maalari, H. E. Nurmi, joka oli Wuorion kanssa Malmgårdin kartanossa, oli myös Säädytaloissa. Säädytalon työmaata johti ensisijaisesti Wuorio, koska Koskinen itse oli Viljon (1999, 66) mukaan pääasiassa Turussa. Lisäksi Viljo (1999, 66) tiesi kertoa, että Wuorion olisi koonnut maalariryhmää myös Ruotsista ja näiden mukana myös Wetterstrandin.

Kuva 89. Kansliahuoneen katto (Viljo 1999, 67).

4.3 Uusrenessanssin jälkeen

Uusrenessanssin aika oli Suomessa suhteellisen lyhyt. Turussa ensimmäinen selkeästi tyylin mukainen rakennus oli Koskisen oma talo sekä 1884 rakennettu Edgrenin talo Aurakatu 5:ssä, jossa myös Koskisen maalausliikkeen tiedetään olleen vuonna 1896 tekemässä koristemaalauksia (Sanomia Turusta 15.7.1896). Viimeisimpiä uusrenessanssiajan rakennuksia Turussa oli Verdandin talo 1898 Aurakatu 2, jonka koristemaalaukset Koskinen oli tehnyt yhdessä I. Elgin kanssa (Partanen 2010, 25). Kolme vuotta myöhemmin, vuonna 1901 Koskisen maalausliike oli tekemässä maalaustyöt Leipurimestari Jernvallin talossa Kaskenkatu 1:ssä, joka edusti jo täysin kansallisaatteen mukana tuomaa jugendtyyliä (Sanomia Turusta 22.12.1901). Näissä edellä mainituissa rakennuksissa ei ole enää jäljellä Koskisen maalausliikkeen koristemaalauksia ja siksi en niistä sen enempää. Mikaelin kirkko on ainoa 1900-luvun puolella, jossa niitä on edelleen nähtävissä.

4.3.1 Turun Mikaelinkirkko 1904

Kuva 90. Mikaelin kirkko 2014.

Arkkitehti L. Sonckin vuonna 1895 suunnittelema Mikaelinkirkko vihittiin käyttöön 5.2.1905 (Kuva 90). Uudessa Aurassa (14.6.1904) oli teksti, jossa kerrottiin uuden kirkon olevan jo siinä vaiheessa, että sen holveja oli alettu maalaamaan ja koristelmaan. Lehden mukaan maalaamiseen käytetään vaaleita värejä, keltaista sekä vihreää ja maalaustyöt oli annettu maalarimestari S. Koskiselle (Kuva 91).

Pitkän rakennusprojektin aikana tyyli ehti jo muuttua, tästä johtuen uusgotiikkaa edustavan kirkon sisätiloissa on jugendhenkiset koristemaalaukset. Sonck teki koristemaalauksista luonnokset ensin itse ja viimeistelyt arkkitehti M. Frelander. S. Koskinen sai piirustukset arkkitehdiltä pienissä erissä, joka huomattavasti vaikeutti hänen työtään. Tästä syystä Koskinen oli uhannut lopettaa työt kokonaan ja

viedä työmiehensä pois, koska ei pystynyt tarjoamaan näille jatkuvaa ja säännöllistä työtä. (Syrjänen).

Kuva 91. Kirkkosalin koristemaalaukset.

1950-luvulla koristemaalaukset peitettiin, koska ne eivät edustaneet sen ajan kauneusihannetta, mutta 1984–86 tehdyssä korjauksissa ne kuitenkin palautettiin jälleen (Turtiainen 2014). Kuvassa 92 on alkuperäisistä maalauksista jätetty fragmentti.

Kuva 92. Alkuperäinen esilleotettu koristemaalaus.

5 Lopuksi

Voidaan todeta, että suurin osa Turun uusrenessanssiajan rakennuksista oli Koskisen maalausliikkeen maalaamia, vaikka Turussa oli tuohon aikaan useita taitavia koristemaalareita. Oliko S. Koskisen ammattitaito ylivoimasta muihin maalareihin nähden vai osasiko hän käyttää suhteitaan taitavasti hyväksi? Koskinen oli poliittisesti hyvin aktiivinen henkilö ja hänen nimensä näkyi usein monien turkulaisten merkittävien henkilöiden ja arkkitehtien yhteydessä mm. samoissa johtokunnissa ja valtuustoissa. Koskinen oli todistetusti hyvin taitava ja kunnianhimoinen koristemaalari, mutta uskon, että hänen yrityksen menestyminen johtui myös pitkälti hänen liikemiestaidoistaan. Hänen tiedetään myös olleen hyvin halukas jakamaan osaamistaan ja olleen merkittävä henkilö perustamassa alan ammattikoulutusta Suomeen. Lisäksi S. Wuorion kanssa tekemät yhteistyö kertoo hänen epäitsekyydestä ja halusta jakaa osaamistaan. Säätytalon koristemaalaustyössä sanottiin S. Koskisen nimen olleen vain muodollisuus ja että S. Wuorion liike oli maalaukset suurimmaksi osaksi tehnyt. Tästä tulee mieleen, että mahtoiko S. Koskinen olla kokeneena liikkeenharjoittajana auttamassa S. Wuorion liikettä alkuun ja mikä merkitys Koskisella ylipäätensä oli Wuorion liikkeen perustamisella. Hänellä kun riitti tarpeeksi töitä Turussa, joten olisiko hän kannustanut Wuoriota perustamaan yritystä?

Vaikka Turussa 1950–60-luvulla sairastettiinkin niin sanottua Turun tautia, eli paljon vanhoja arvorakennuksia purettiin uusien modernien talojen tieltä. Voimme kuitenkin olla tyytyväisiä, että edes näinkin monissa turkulaisissa rakennuksissa on edelleen nähtävissä Samuel Koskisen perintönä jättämää uusrenessanssin loistoa.

LÄHTEET

Ahola, T. 1992. Puun mukailu. Helsinki: VAPK-kustannus.

Aura nro 157. 12.7.1891. Konsuli G. A. Lindblomin uudisrakennus. [Verkkolehti] Kansallisenkirjaston digitoituaineisto. [Viitattu 22.4.2014] Saatavana: <http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/726219#?page=2>

Etälukio. Historia. Suomen historian käännekohtia. Miten teollistuminen muutti olo-suhteita ja ajattelutottumuksia Suomessa 1800-luvun loppupuolella. [Verkköjulkaisu] Opetushallitus. [Viitattu 7.4.2014] Saatavana: <http://www02.oph.fi/etalukio/historia/suomen/teollistuminen.html#>

Heikkinen, M., Heinämies, K., Jaatinen, J., Kaila, P. & Pietarila, P. 1898. Talo kautta historian. Kiinteän sisustuksen historia. Helsinki: Rakentajain Kustannus.

Heino, B. 2014. Maalarimestari ja toimitusjohtaja. Del Arte Povero Oy. Haastattelu 20.8.2014.

Hytönen, E. 1924. Turun käsityöläisyhditys 1868–1923. Turku: Polytypos.

Järvelä, A. Tampereen kaupunki (julk.). 2007. Tampereen Raatihuone. Pormestarien talo. Porvoo: WS Bookwell Oy.

Kaila, P., Pietarila, P. & Tomminen, H. 1987. Talo kautta aikojen. Julkisivujen historia. Helsinki: Rakentajain kustannus.

Kalpa, H. 1969. Muuttuva kaupunki – Turku eilen ja tänään I. Turku: Polytypos.

Karijärvi, P. 1993. Koristemaalaus. Iisalmi: IS-paino.

Koskinen, R. & Hagelstam, K. (kuv.) 2006. Kartanoita ja porvariskoteja. Sisustuksia ja tapakulttuuria 1800-luvun Suomessa. Helsinki: WSOY.

Kupila S. 2005. Dahlströmin palatsi eli Humanisticum. Dokumentointi kertomus. Turun maakuntamuseo.

Laaksonen, T. 2014. Tutkija. Turun museokeskus. Haastattelu 17.8.2014.

Laaksonen, T. 2002. Vanha Suurtori – Rakennettu ympäristö. Teoksesta: Turun kulttuurikeskus ja Turun maakuntamuseo. Kortteli täynnä elämää – Turun Vanha Suurtori. Vammala.

Lahtinen, R. 2009. Turun puretut talot. Turun yliopisto. Vaasa: Waasa Graphics.

- Laineenkare, S. 1999. Maalarimestari Samuel Koskisen perintö. Turun Ammattiopistosäätiö 70 vuotta. Kaarina: Painola.
- Lukkarinen, V. 1990. Valtionarkiston satavuotias rakennus. Helsinki: Valtion painatuskeskus.
- Murtojärvi, J. 2011. Lindblomin talo. [Verkkajulkaisu] Nostalgia pläjäys, Turun kauppatorin puretut talot. Taiteellinen oppinäytetyö [Viitattu 30.4.2014] Saatavana: http://www.juliusmurtojarvi.com/nostalgiaplajays.fi/lindblomin_talo.php
- Nessle, L. 1996. Käännös. Niemistö, P. 1997. Sablonimaalaus. Perinteisiä malleja. Helsinki - Porvoo - Juva: WSOY.
- Neuvonen, P.(toim.) 2006. Kerrostalot 1880–2000 – arkkitehtuuri, rakennustekniikka, korjaaminen. Helsinki: Rakennustieto.
- Niirainen, T. 1981. Miten ennen asuttiin. Vanhat rakennukset ja sisustukset. Keuruu: Otava.
- Nikula, R. 1993. Rakennettu maisema: Suomen arkkitehtuurin vuosisadat. Keuruu: Otava.
- Nokela, L. 1991. Sisustustyyli. Antiikista nykyaikaan. Keuruu: Otava.
- Nokela, L. & Hagelstam, K. (kuv.) 2008. Suomalainen huone. Keuruu: Otava.
- Partanen, H. 2009. Turun asuinkerrostalojen porrashuoneet – uhat ja mahdollisuudet. [verkkajulkaisu] Diplomityö. [Viitattu 30.4.2014] Saatavaa: https://www.google.fi/search?q=Turun+asuinkerrostalojen+porrashuoneet+%E2%80%93+uhat+ja+mahdollisuudet&oq=Turun+asuinkerrostalojen+porrashuoneet+%E2%80%93+uhat+ja+mahdollisuudet&aqs=chrome.69i57.577j0j9&sourceid=chrome&es_sm=93&ie=UTF-8#q=Turun+asuinkerrostalojen
- Pietarila, P. 2004. Rakennusten värit ja koristetyylit. Tikkurila Paints Oy.
- Ringbom, S. 1998. 8 Uusgotiikka, teollisuusarkkitehtuuri ja uusrenessanssi. Teoksessa: Valkonen, K. (suom.) Suomen taiteen historia. Keskiajasta nykyaikaan. Helsinki: Miktor.
- Rinne, H. 2009. Säätyläiskartanosta rintamamiestalon jaloon yksinkertaisuuteen. [Verkkajulkaisu] Perinnemestarit. [Viitattu 10.4.2014] Saatavana: <http://www.perinnemestari.fi/?id=68>
- Saarivuori. 2008. Turun kaupungintalo. Dokumentointi kertomus. Turun maakuntamuseo.

- Sanomia Turusta no 225 29.9.1885. Uudesti korjailut entinen Seurahuone. [Verkkojulkaisu] Kansallisenkirjaston digitoituaineisto [Viitattu 30.4.2014] Saatavana: <http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/secure/showPage.html?conversationId=3&action=entryPage&id=487096>
- Sanomia Turusta no 227 1.10.1885. Uudesti korjailut entinen Seurahuone. [Verkkojulkaisu] Kansallisenkirjaston digitoituaineisto. [Viitattu 22.4.2014] Saatavana: <http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/490238>
- Sanomia Turusta no 255. 3.11.1886. Kaksi suurenmoista rakennushanketta. [Verkkojulkaisu] Kansallisenkirjaston digitoituaineisto. [Viitattu 22.4.2014] Saatavana: <http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/413364>
- Sanomia Turusta no 244. 18.10.1888. Kauppia G. A. Petrelius'en uusi kiwirakennus Linnankadun varrella. [Verkkojulkaisu] Kansallisenkirjaston digitoituaineisto. [Viitattu 22.4.2014] Saatavana: <http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/413324#?page=2>
- Sanomia Turusta no 304. 30.12.1890. Turun säästöpankin uusi talo. [Verkkojulkaisu] Kansallisenkirjaston digitoituaineisto. [Viitattu 22.4.2014] Saatavana: <http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/413062#?page=2>
- Sanomia Turusta no 146. 27.6.1893. Mainos. [Verkkojulkaisu] Kansallisenkirjaston digitoituaineisto. [Viitattu 22.4.2014] Saatavana: <http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/573091#?page=4>
- Sanomia Turusta no 161. 15.7.1896. Turun osakepankki. [Verkkojulkaisu] Kansallisenkirjaston digitoituaineisto. [Viitattu 22.4.2014] Saatavana: <http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/555898#?page=2>
- Sanomia Turusta no 299. 22.12.1901. Leipurimestari Edw. Jernwallin. [Verkkojulkaisu] Kansallisenkirjaston digitoituaineisto. [Viitattu 22.4.2014] Saatavana: <http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/685584#?page=2>
- Selonen, S. 2014. Maalarimestari. Sellakka oy. Haastelu 17.8.2014.
- Soiri-Snellman, H. 1991. Turun Säästöpankkitalo 100 vuotta. Turku: Grafia.
- Soiri-Snellman, H. 1992. Brankku 100 vuotta. Turku: Grafia.
- Standertskjöld, E. 2006. 1900 1920 Arkkitehtuurin vuosikymmenet. Hämeenlinna: Karisto.
- Suomisanakirja [Verkkojulkaisu] [Viitattu 10.5.2014] Saatavana: <http://www.suomisanakirja.fi/satyyri>

- Suoranto, O. Taiteilija ja taivaanrannan maalari: Karl Gustaf Wetterstrandin (1855-1923) ura Ruotsissa ja hänen koristemaalauksensa Suomessa. Turun yliopisto. Taidehistoria. Pro gradu -työ. Julkaisematon.
- Syrjänen, M. Kirkko ja me 27.1.2005. [Verkkojulkaisu] Rahakirstun realiteetit Sonckin painolastina. Mikaelinkirkko syntyi tyylien ja talouden kompromissina. [Viitattu 9.8.2014] Saatavana: https://www.turunseurakunnat.fi/portal/fi/ajankohtaista/kirkko_ja_me_-_lehti/2005/27.1.2005/ajankohta/
- Tarjanne, H. 2007. S. Wuorio Helsinkiläinen koristemaalausliike. Helsingin kaupungin museo. Jyväskylä: Gummerus.
- Tarjanne, H. 2007. Salomo Wuorio. Teoksessa: Tarjanne, H. (toim.) Seinät kertovat. Salomo Wuorio 150 vuotta-juhlakirja. Gerda ja Salomo Wuorio Säätiö, 9-12.
- Tarjanne, H. 2012. Katto auki taivaaseen. Illuusioita porrashuoneissa. Teoksessa: Suvikumpu, L. Porrashuoneet. Helsinkiläisten porrashuoneita 1800-luvulta 1940-luvulle. Hämeenlinna: Karisto, 53–71.
- Turtiainen, J. 2014. Konservaattori. Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymä. Haastattelu 20.8.2014.
- Turun lehti no 130. 1.11.1892. Oma koti. [Verkkojulkaisu] Kansallisenkirjaston digitoituaineisto. [Viitattu 1.5.2014] Saatavana: http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/secure/showPage.html?action=page&type=lq&conversationId=21&id=692326&pageFrame_currPage=2
- Uusi Aura no 67. 14.9.1904. Uusi kirkko. [Verkkojulkaisu] Kansallisenkirjaston digitoituaineisto. [Viitattu 2.5.2014] Saatavana: <http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/739164#?page=2>
- Uusi Suometar no 51. 2.3.1890. Maalaustyötä. [Verkkojulkaisu] Kansallisenkirjaston digitoituaineisto. [Viitattu 20.8.2014] Saatavana: <http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/6677>
- Valkeapää, L. (toim.) Salmela, U. (toim. tait.) & Bonelius, E. (kuv.) 1997. Taidehistorian sanasto. [Verkkojulkaisu] Jyväskylän yliopisto. [Viitattu 10.5.2014] Saatavana: <https://www.jyu.fi/hum/laitokset/taiku/tiedostot/sanasto.pdf>
- Viljo, E.M., Nyman, L. & Zilliacus, C. 1989. Åbo teaterhus 150år. Åbo: Åbo Akademis förlag – Åbo Academy press.
- Viljo, E.M. 1989. Kaupungistuvan yhteiskunna rakennustaide. Teoksesta: ars Suomentaide 4. Keuruu: Otava, 76–111.

Viljo, E.M. 1999. Säätytalo – Koristetaiteen tyylinäyte ja perustuslaillinen manifesti. Teoksesta: Säätytalo the house of estates Helsinki. Helsinki: Edita, 61–79.

Åbo Tidning no 159. 15.6.1883. Mainos. [Verkkojulkaisu] Kansallisenkirjaston digitoituaineisto. [Viitattu 22.4.2014] Saatavana: <http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/473903>

Åbo Tidning no 195. 30.10.1892. Åbo frivilliga brandkårs hus. [Verkkojulkaisu] Kansallisenkirjaston digitoituaineisto. [Viitattu 1.5.2014] Saatavana: <http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/552646>

Åbo Tidning. 5.11.1895. [Verkkojulkaisu] Kansallisenkirjaston digitoituaineisto. [Viitattu 18.9.2014] Saatavana: <http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/591175#?page=2>

Åbo Underrättelser no 255. 20.9.1885. Det nyrestaurerade f.d. Societetshuset. [Verkkojulkaisu] Kansallisenkirjaston digitoituaineisto. [Viitattu 19.9.2014] Saatavana: <http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/2624#?page=2>

Åbo Underrättelser no 112A. 25.4.1908. Affärsöverlåtelse.[Verkkojulkaisu] Kansallisenkirjaston digitoituaineisto. [Viitattu 11.5.2014] Saatavana: <http://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti/binding/741209#?page=2>

